

**A KEY TO THE
EXERCISES IN
STUDIES IN
MODERN IRISH**

(PART I.)

REV. GERALD Ó NOLAN, M.A., D.D.

**THE EDUCATIONAL COMPANY OF IRELAND
LIMITED a n DUBLIN AND BELFAST**

GONZAGA UNIVERSITY LIBRARY

PAL
191.62
h

188

A KEY
TO
THE EXERCISES IN
STUDIES IN MODERN IRISH
(PART I).

By
THE REV. GERALD Ó NOLAN, M.A., B.D.,
PROFESSOR OF IRISH,
ST. PATRICK'S COLLEGE,
MAYNOOTH.

ní truíme-de an tóic an t-áda,
ní truíme-de an t-eac á íman,
ní truíme-de an éadoma á h-olann,
is ní truíme-de colann ciall.

THE EDUCATIONAL COMPANY OF IRELAND,
LIMITED, DUBLIN.

1920.

PREFACE.

In response to requests from many quarters, this “ Key ” is now given to the public. We hope that it will be used with due discretion. Some foot-notes have been added, here and there, to elucidate construction, to call attention to noteworthy points, or to warn the student against errors and inelegances. The intelligent teacher can supplement these explanations according as the need arises.

SEARÓID Ó NUALLÁIN,

St. Patrick's College, Maynooth.

Feast of St. Brigid, 1920.

Printed by W. Tempest
Dundalgan Press,
Dundalk.

KEY TO STUDIES IN MODERN IRISH.

Exercise I.

- 1°. Ní naomta gac ar, ná ní maic gac milir; ná ní glan gac dúil; ná ní h-ionmhuin le Dia iscómhuirde an níos ir ionmhuin linne.
- 2°. (a)¹ Ir léir gur² éire ab ainm do'n tír rin.
(b)¹ Ir léir gur² éire gur^b ead ab ainm do'n tír rin.
- 3°. Deirir-re³ gur fear é, ac ir é deirim-re gur capall gur^b ead é.
- 4°. 'Sé deirim-re ná nac gaoilinn⁴ in-aon cor é⁵; gur béarla gur^b ead é.
- 5°. Tabair do Dia an níos ir le Dia, 7 coiméad aghat féin an níos ir leat féin.
- 6°. Deir ré gur "Séadna" gur^b ead ir teirioir do'n rgeal.
- 7°. Ruó gan leigear, foirne ir fearr air.
- 8°. Deir m'adair gur Micéal gur^b ead ir ainm do'n tarna mac leir.
- 9°. Ir dóic liom gur "Síle" gur^b ead ab ainm do báb an leara.
- 10°. Deirim-re leat gur "Young Men's Society" gur^b ead iad.

1. Circumstances must decide which form (a or b) is to be used.
2. See "Studies," part I., p. 216.
3. The learner (and sometimes the advanced student) is liable to overlook the distinction between emphatic and unemphatic forms.
4. Gaeóilg.
5. Note the *masculine* pronoun. It refers, not directly to gaoilinn (which is predicate), but to the statement or sentence in question.

Exercise II.

- 1°. Deir¹ fé sup fé rṡác na doirṡeácta supb ead² deirio
riaṡ a ṡṡnó.
- 2°. Ó³ ba duine fíoraonta lóreḡ, a fear, ṡ nár⁴ máit leir
marla puiblíṡe a ṡabairt tó, ba mian leir í cur
uaṡ a ṡan fíor.
- 3°. An muintir a fuair an cuiread níorḡ fíú iad é.⁵
- 4°. Feoil ir ead an níṡ do ṡeinead ón ḡfeoil, ṡ rṡioraio
ir ead an níṡ do ṡeinead ón rṡioraio.
- 5°. Doró-nór ṡ neam-fuim i lear ár n-anma ir ead fé
nṡeara duinn ṡan corṡ a cur le n-ár mbéal.
- 6°. Beir i bṡéin ir ead beir ár an raogal ro in don cor.
- 7°. Uime rin ir ead iarrann an fáirṡ ṡo tṡṡrṡeáṡ ṡo
nṡeárfí é tṡṡarṡailt ó mṡáṡanaírfí⁶ na colna
ár an raogal ro.
- 8°. Annrán ir ead beir² a⁷ ṡatú ort ṡo mṡair cóm
fuar, cóm faillṡṡeáṡ ran.⁸
- 9°. ṡráṡ do neitṡ cṡutṡṡṡe ir ead ir mó a deirneann⁹
ṡṡaillíú ṡ toirṡearṡ¹⁰ do cṡoirṡe an duine.
- 10°. A ṡráṡ a bionn bun ór cionn, ṡ a h-eaṡla naṡ ṡáṡ,
ir ead ṡṡann² ṡáṡ buairneam cṡoirṡe ṡ ṡáṡ mearḡall
inntinne.

1. When the reference is to an isolated statement don't use deirneann. The termination -ann (originally with enclitic form of verb) has developed a consuetudinal force. 2. See exception G., p. 91, "Studies," Pt. I. The relative particle is omitted in sentences 8° and 10°. 3. "Being a just man." Care must be taken in translating the English present participle. Here it gives a reason. 4. Notice the *dependent* negative after ó. 5. Or—níorḡ fíú é iad. "fíú é" predicate. 6. "mṡáṡanaírfí na colna" is a phrase-noun. This explains the absence of -b of dat. plur. ("Studies" I, pp. 158-9), 7. See "Studies," I, pp. 54-55. 8. Observe this use of the demonstrative with an adjective and compare the Anglo-Irish "I was *that* tired." 9. See "Double Relative," Studies I, pp. 114-116. 10. Notice the alliteration, which—in moderation—is not to be despised.

Exercise III.

(Identification.—Type I.)¹

- 1°. B' é an fear a fuair an eochair a shuir an éalir.
 2°. Is dóic leir supb iad na fear féin fé n-dear³ an nór
 shánda ran.
 3°. Is truaḡ liom naé i do cōmairle-re do ḡlacar ó torad.
 4°. 'Sé an triorḡad is fearr o'ullmōcāir rinn² iscōir
 na nōlaḡ.
 5°. B' é an t-uabair a cuir féadaint oirca an b'reas o'innirint.
 6°. B' i an bean a cuḡ Dia dō fé n-deara³ dō an peacā
 dēanam.
 7°. 'Sé an té a bíonn íreal ar an raogal ro is doicige-de⁴
 beir uairal i b'faiḡear dē.
 8°. 'Sé an té is mó a ḡeibeann² is rīa iscōmnuirde ó n-a
 dōcain a beir aḡe
 9°. Ní n-é ḡad doinne ḡo⁵ dtabrfaínn an fáinne rin dō.
 10°. 'S iad na caḡanna ḡ na trioblóirí a ḡairbeánann caḡ
 é an dul ar aḡair dā⁶ dēanta aḡ duine i b'fioraon-
 taḡt.
 11°. Má'r é an raogal ro a ḡaitneann liom is é réan an
 traogail reo a cuirfir dāar oim, nó is mí-réan
 raogalca a cuirfir buairt oim.
 12°. Má'r i an cōlainn is ionmhuin liom is ar na neitib a
 baineann leir an ḡcōlainn a⁷ beir mo máctnam.
 13°. Má'r é an rriorair is áil liom is ar neitib rrioradálca
 is⁸ fonn liom beir aḡ máctnam.
 14°. Ní hé an fear boḡt ná fuil don focail dēarla aḡe is
 cionntac leir.

1. The teacher should make the student *analyse* each Irish sentence. Notice that in all the above examples the antecedent of the relative is omitted in the subject.

2. Double Relative, "Studies" I, 114-116.

3. With tabair, in the sense of 'observe, notice' fé n-deara

is the usual Munster form. In the meaning of "cause" *fé n-óear* is more usual, owing perhaps to the analogy of *féarr*; *féarr*. Even in this sense *fé n-óear* is used in circumstances where *féarr* is preferred to *féarr*. 4. See *oe* non-proleptic, "Studies" I, 72. 5. Oblique Relative, "Studies" I, 101-102. 6. Or—*a bíonn*. 7. Direct Relative for oblique, "Studies" I, exception G., p. 91. 8. See previous note. The relative particle is here omitted, "Studies" I, p. 95.

Exercise IV.

(Identification.—Type IIa.)

- I°. *Sé* *gnó* *an traghairt* *beir* *as* *cup* *a* *fuirde* *ruar*, *cun* *Da*¹ *na* *glóire*, *so* *n-úmal* *7* *so* *dútráctad*, *ar* *a* *ron* *féin* *7* *ar* *ron* *an* *boibuil* *so* *léir*.
- 2°. *'Sé* *ir* *faoda* *liom* *so* *bfuigeas* *ruaimneap*.²
- 3°. *Dá* *mb'é* *an* *té* *ir* *luza* *éirim*³ *aighe* *é*, *ba* *óoir* *dó* *a* *tuirgint* *supb* *iad* *daoine*⁴ *ir* *luza* *ciall*³ *in* *éirim* *na* *daoine*⁵ *a* *tá* *san* *béarla* *san* *saoluinn*.
- 4°. *'Sé*⁶ *mo* *tuairim* *sup* *tuigeas* *ar* *an* *beirt* *a* *céile* *so* *dian-mait*.
- 5°. *Dá* *mbeinn-re* *'n-a* *óar* *ir* *iad* *trí* *fuirde*⁴ *a* *'iarrfainn*, *aigheas* *mo* *dóctain* *ar* *an* *raogal* *ró*, *raogal* *faoda* *fé* *féan*, *7* *an* *beata* *riopuird* *n-a* *daiad*.
- 6°. *'S* *é*⁶ *cúir* *sup* *buir* *rí* *é*, *mar* *so* *raib* *geallta* *as* *Séadna* *so* *bporrad* *fé* *i* *féin*.
- 7°. *'S* *é* *mian* *na* *bainríogha* *a* *dóctain* *d'* *fağail* *de* *bainne* *na* *mbroc*, *le* *n-ól*.
- 8°. *'S* *é* *ir* *faoda* *liom* *so* *mbeir* *an* *clear* *ran* *asam*
- 9°. *B'* *é* *'b'* *faoda* *le* *ga* *doinne* *so* *mbeir* *as* *teac* *a* *bail* *e*.
- IO°. *'S* *é*⁶ *rtait* *deirionad* *an* *duine* *an* *rtait*⁵ *'n* *a* *mbeir* *fé* *as* *fáğaint* *an* *traogail* *reo* *dó*.
- II°. *'S* *é* *ir* *féarra* *dúit* *a* *déanam* *an* *ceirt* *rin* *do* *cup* *cúici* *féin*.

- 12°. 'S é a fadó i r a ghearrí go gcaitfirí ré dul a baile láirnead.
 13°. Níl doinne ó badozal as teact ór cómair daoine ac
 an té supb é⁶ a dúil beir in' donar.
 14°. 'S é méir daoine a d' it baid ann cúis míle fear san
 bac do mnáib 7 do mion-daoine.
 15°. 'S é i r baid dóm-ra go ndéanfaínn toil an té do cuir
 uaid mé, 7 go gcuirfínn a gnó cun cinn.

1. The genitive of *da* is *dé*, but in such *phrases* as *da na glóire*, *da* is kept. 2. There is hardly any need to express "joy" otherwise than by the form of the sentence. 3. Accusative of specification, "Studies" I, p. 213. 4. Notice omission of article with subject noun in Type II. 5. Notice that the antecedent of the relative (the fundamental noun of predicate) must be expressed in Type II. Observe also that it has the article, where necessary and possible. 6. In all these cases the masc. pronoun is used, though the subject noun is fem. The pronoun refers of course to the predicate, and in sense is neuter. This sentence belongs properly to Type II. d.

Exercise V.

(Identification.—Type IIc.)

- 1°. Le n-a linn rin b'é tuine buail cúca an torar irteac
 ac an tinnceir mór.
 2°. Le n-a linn rin i r iad daoine buail cúca irteac ac
 Taos ós ó Cealla, 7 Conn, 7 acair Cuinn.
 3°. 'Sé puo a déanfaid ri ac an puo atá geallta aici ó
 torac.
 4°. B'é tuine gaid tar an ntorar ac Séadna.
 5°. 'Séar (Sé puo) i r iontuigte ar ro, ac ná fuil cruic
 ar bit n-a mbíonn an tuine ac cruic n-a bfuil ré
 ro-mairbta.
 6°. 'Sé tpeo bail n-ar tug ré aghaid ac iotpeo an bail
 'n-a maib Donncaó.
 7°. 'Sé puo atá ar riúbal le deic mbliadnaib ac an t-ollmú.
 8°. 'Sé tuine táinig 7 cóg an feirm ac fear n-arb ainm
 ró Dómnall ó Dubgáin.

Exercise VI.

(Identification.—Types IIb. & IIc.)

- I°. Níl ac an t-aon níð amáin a coiméadann a lán daoine
riar ó leas a n-anma d'éanamh.
Sé níð é ná an obair a beir, dar leo, ríó-éruaid, nó
an cat a beir ríó-óian.
- 2°. An fáid a beas i mbriagheanas, i scapcair na colna
ro, domhúigim go bfuil gáð agam le dá níð. 'S
iad dá níð iad ran ná biað 7 polur.
- 3°. Deirir-re sur atú beas surb ead é. Ac ir é mo
tuairim-re surb é ruo é ná atú ana-mór.
- 4°. Tá dá níð ann nár mioré d'aoib a fedaínt. Neite
gránna ir ead iad, 7 ir amlaib a deirir riad
ríogbáil do'n anam 7 do'n colainn. 'S iad dá
níð iad ná ríó-céille 7 ríó-cáigne.
- 5°. B'é céad ruo a deir na teacrairí ná a¹ fíarruide arb'
é Críort é.
- 6°. B'é céad ruo a bí le d'éanamh ná an curad-mír a
tabairt do'n laoc ab' fearr.
- 7°. B'é cuma 'n-a ríáinís ré ná isculait éadag uairil.
- 8°. 'Sé ruo a tug cun cainte leat anoir mé ná mé beir
isruad-cár.
- 9°. B'é rímaoineamh é rin ná a² luigead coinne a bí ag
doinne surb é Cormac a beas acu 'a pórad ra
deir.
- 10°. Bí don duine amáin ann nár cuimnís air in-aon cor
b'é duine é rin ná Cormac féin.
- 11°. Ir ríóic liom ná fuil ac beirt a tuigean é. 'S iad
beirt iad ran³ ná fearrsur 7 Cúculainn.
- 12°. B'é fear a cuireadar uad⁴ cun na h-oibre rin³ a
d'éanamh ná lonán.

13°. 'Sé biað do bíoð aige ná lócuirctí 7 mil fiaðain.

14°. B'i beairt éagsóir a rin ná marla tadbairt do mnaoi.

15°. 'Sé fuo a ceap ré in' aigne ná nár blair ré riam biað
"ob' fearr ná é.⁴

1. Proleptic a (first use), "Studies" I, p. 54.

2. Proleptic a

(second use), "Studies" I, p. 54.

3. Irish uses rin, ran very

often where English has *this, these*.

4. The words uadā (12°) and

ná é (15°) are required to complete the Irish construction.

Exercise VII.

(Identification.—Type IId.)

1°. 'Sé cúir n-a bfuil ran mar rin, mar tá aigne an duine
rocair ar fad ar na neitib atá larmuic de, 7 muna
scuimneann ré air féin, fanfaid ré mar rin ar a
fuaimneap.

2°. 'Sé cúir ná leogann eagla duic fóir tu féin fásáil
ar fad fé rmacd duine eile, mar tá iomaio srad'
asat duic féin.

3°. 'Sé cúir ná fuil puinn daoine a deineann olút-máctnam
ar Dia, mar ná fuil puinn daoine supb eol doib
cionnur iad féin do rsup isceairt ó neitib crutuiscte
diombuana.

4°. 'Sé cúir n-a bfuil oiread daoine cóm beas folur
aigne, 7 cóm beas raoirre aigne. mar nac eol doib
cionnur iad féin do tréigean amuic ir amac.

5°. 'Sé cúir nac féidir duic an saoluinn a labairt so
maic, mar nár fogluimír i ó béal-oideacp.

6°. Ir doca supb é cúir ná fuil oiread ran eolur ná oiread
ran meap' asat⁴ ar do teangsa féin, mar sup teangsa
galánta leat an béarla.

7°. 'Sé don cúir amáin a o'féadpáid ré a cup ríor leir an
ngníom úo, mar ná tuigean ré cad tá ar riúbal
aige.

- 8°. 'Sé cúir ip mó dom tascairt do'n rḡéal ran anoir,
mar go bfuil ré¹ buailte irṡeac am' aigne riam,
a² beir de duailḡar ar an nḡaeḡeal cabrú le n-a
ṡeangḡain tútḡair cóm maic ip o'ḡeapḡaḡ ré é.
- 9°. Má tá don nio ip mó ná 'céile, a cúirḡeac 'n-a luirḡe
orm go bfuil an ceapṡ aḡac-ra, ip é cúir é ná é reo³—
an té a cabruiḡeann leip féin go ḡcabruiḡeann
Dia leip.
- 10°. 'Sé cúir ná fuil puinn ḡaoine a o'ḡeapḡaḡ an ḡaoluinn
do rḡriobḡaḡ go maic, mar ná foḡluimḡio riao i
mar ba ceapṡ.

1. Proleptic "ré," "Studies" I, 51. 2. Proleptic "a"
(second use) "Studies" I, 54. 3. It is more convenient to trans-
late this sentence according to Type IIb. 4. Or, more literally—
ip ḡóḡa ḡurḡ é ip cúir le n-a luirḡeac eolur ḡ a luirḡeac meap atá
aḡac . . .

Exercise VIII.

(Identification.—Type III.)

- 1°. 'Sé an tuine mór i ḡceapṡ, an té go bfuil ḡráḡ mór
do Dia aḡe.
- 2°. Ba cóir tóinn aipe maic a ṡabairṡ do bḡeicṡiḡ ar
Slánuiḡṡeora, mar tuiḡimio ḡurḡ é an Slánuiḡṡeoir,
Mac Dé.
- 3°. Do labair ré iṡṡaob cairleán uapail do tóḡaint; ip
é¹ an cairleán ran, ḡníomḡarṡa ar mbeaṡaḡ.
- 4°. 'Sé an namair, an t-airṡeoir; ḡ ip i an oirḡe, uair an
ṡaṡuiḡṡe.
- 5°. 'Sé an t-eapṡac, an raoḡal ro; ḡ ip é an rḡḡmar, an
raoḡal eile.
- 6°. 'Sé an tuine eapḡaḡe iḡceapṡ, an té a tuiḡeann é
féin go cruinn.
- 7°. 'Sé an alṡoir go raitṡiailac, cḡoirḡe an tuine.

- 8°. 'Sé an namhaid, an diabhal; 7 ír é an fóghmar, coradh na ngráda 1 n-anam an duine.
- 9°. 'Sí an gholuinn ceart, an gholuinn ná fuil dul an bdearta uiréi.
- 10°. Ír minic suib² é an pírinne, an t-aon nór amáin úo nár mian leat a élor.

1. Notice the pronoun é although the predicate to which it logically refers, is plural. This can be explained as assimilation (here, in number), to the subject—quite a common, and a natural phenomenon: “the castle in question is this (é)” 2. See “Studies” I, 211-212. In each of the above sentences I have placed a comma after the subject to facilitate the proper reading.

Exercise IX.

(Identification.—Type IV.)

- 1°. Na daoine ír luza eolar¹ ír íad ír mó cainnt.¹
- 2°. Na daoine ír fearr eolar¹ ar an nholuinn ír íad ír deacra cup ag cainnt.
- 3°. An bean cor-noctaithe ír í a bí ann.
- 4°. Uairleadh an gním rin ír í mill mé.
- 5°. Na daoine ná fuil aon focal gholuinne acu ír íad ír meara.
- 6°. An puo ír creideamaint dóib ír é² ír mian leo a réanao.
- 7°. A gnó féin ír é atá ag déanam buarta dó, 7 ní hé gnó na gholuinne ná gnó na héireann.
- 8°. An puo a d'iarpar ír é caitepar a déanam.
- 9°. Cóim luat ír tángadar ingar dó d'aitnígeadar é. Caillinn naomta ír é a bí ann.
- 10°. Ár raoirre féin, ar n-anam féin, ír íad atá inguar.
- 11°. Caradar na n-ós ír é ba mó do fannuis ré,⁴ toirg a n-aighe beir bos, suagad, 7 nár deacair íad a meallao

- 12°. Na daoine ir daoine cáil ir minic supb³ iad ir irle tuiteann,⁴ toirg iomaio ionntaioibe a beic acu arta fein.
- 13°. Na naoim ir daoine i ladair De ir iad ir irle or comair a n-aighe fein.
- 14°. An té ir doimne téirdeann⁴ ra beata rriomaóáita ir minic supbé³ a feirdeann na croia ir truiume.
- 15°. An puo a taitneann liom do fein nádúra, nó ó taitige do beic agam air, ir é ir túirge tagann⁴ cun m'aighe.
- 16°. An ruaimnear atá agat' cloinn-re, ir é atá uaim,-an clann a coitigeann tu le polar do fólair.
- 17°. An cloic d'ár féanaoair na rair ir i⁵ atá n-a cloic-buinn cúinne.
- 18°. An té a fearócaio go deire, ir é a rairair.
- 19°. An té a creioiró 7 a bairair, rairair é⁶; an té, ám, ná creioiró rairair é.
- 20°. An té ir lúga oraid go léir, ir é ir mó.

1. Accusative of specification, "Studies" I, 213. 2. 'The very thing.' This is expressed by the rhetorical form of the sentence.
 3. See "Studies" I, 211-212. 4. Double relative—see "Studies" I, 114-116 and 136-137. 5. "The same" is expressed by the rhetorical form of the sentence. 6. Or to make it an ir sentence—ir é a rairair. Notice the difference in meaning.

Exercise X.

(Identification.—Type V.)

- 1°. M'atair an céao duine do buail umam ar teact irteac ra tig dom.
- 2°. Deire an uile ir deara do corg.
- 3°. Eagra De túir na h-eagna.
- 4°. A¹ fearar do dein fé an gnó, ir mó do cuir iongna orm.
- 5°. Na daoine ir lúga ciall² ir mó cainnt.²
- 6°. An puo ir taitneamaisge linn ir fearr linn.

- 7°. An níl ír tairbige dúinn ír inbheanta dúinn.
- 8°. An duine ír deaí meon ír díl linn,—níl ná c iongnáí an !
- 9°. An t-ádh ír tnuime ír tairbige.
- 10°. An caitheoir ír doirde ír oireadhaige do'n té ír doirde.
- 11°. Deirim leat sup b'é m'ádh an céad duine 7 pl.
(Type I.).
- 12°. Deir ré sup é deir an uile ír deaí do cora (Type I.).
- 13°. Ír dóic liom sup í eadla Dé túir na h-eadla (Type I.).
- 14°. A feadh do deir ré an gnó ná é ír mó duir iongnáí
orm ? (Type IV.).
- 15°. Na daoine ír luá ciall ná íad ír mó cainnt ? (Type IV.). Or—Deirim sup íad na daoine ír luá ciall
ír mó cainnt (Type I.).
- 16°. An fuo ír tairneadhaige linn ír minic sup é ír fearr
linn (Type IV.).
- 17°. Ná dóic leat, an níl ír tairbige dúinn, sup é ír
inbheanta dúinn ? (Type IV.).
- 18°. Ír deirim sup é an duine ír deaí meon ír díl linn,—
níl ná c iongnáí an ! (Type I.).
- 19°. Deir ré sup é an t-ádh ír tnuime ír tairbige (Type I.).
- 20°. 'Sé mo tuairim sup í an caitheoir ír doirde ír oireadhaige
do'n té ír doirde (Type I.).

1. Proleptic "á" (second use), "Studies" I, 58-60.

2. Accusative of specification, "Studies" I, 213.

Exercise XI.

(Identification.—Type VI.)

- 1°. Namhaid duine a luáí donatigíí féin.
- 2°. Deata teangán í labhairt.
- 3°. Fear san máoin fear san máit.

- 4°. Teine gan tear teine gan cairbhte.
 5°. Báirteac ar a leanann breaghtac báirteac ná veineann fárac.
 6°. Teanga gan filitheac teanga gan leitheac.
 7°. Deirim leat surb iad namair duine a luét aontigir féin (Type II.).
 8°. Deirtear surb é puo beata teangan (ná) i labhairt.
 9°. Creideann a lán surb é raḡar fear gan maoin ná fear gan mairt.
 10°. Ir léir surb é puo teine gan tear ná teine gan cairbhte.
 11°. Deirtear na feirmeoirí surb é puo báirteac ar a leanann breaghtac ná báirteac ná veineann fárac.
 12°. Bíor ḡa ráð surb é puo teanga gan filitheac ná teanga gan leitheac.

N.B.—Such sentences as “deir ré sur” “beata teangan i labhairt” are wrong. Learners frequently fall into this trap.

Exercise XII.

(Identification.—Type VII.)

- 1°. Ir tu an duine ir éaghlaiḡe o’ár buail miam fór umam.
 2°. Má’r tu féin a beir uait, ir tu féin a ḡeobair, 7 ir duir ir meara.
 3°. Ir rinn féin fé nḡear an cluice do dḡl¹ n-ár scoinnib.
 4°. Tomár ó Ceallaiḡ atá uait, an ead² Sio é annro é. Ní hé. Tá dearmad orm. Sin é annran tal é.
 5°. Sio iad (Ir iad ro) na cáirde úo, a mátar, ḡo raḡar aḡ cainnt leat inḡe mar ḡeall orḡa.
 6°. Ir mire an céad duine do labair ḡaoluinn ra tig.
 7°. Deirim leat nac tur, ac mire,³ do dein é.

- 8°. Dubháir ar dtúir gur tu féin a máthair, 7 annsan gur tu a bairt é.
- 9°. 1r rib-re rálann na talmáin. 1r rib-re roluir an domáin.
- 10°. 1r iad ran a túsann ríadnuire am' tadóir-*ra*.
- 11°. 1r Míre arán na bea^{ca}ad. 1r Míre roluir an domáin.⁴
- 12°. Tá aithe a^{ca}am-*ra* air, mar 1r uair^o mé, 7 1r é féin a cuir uair^o mé.

1. See "Studies" I, 151. 2. In such cases "an ead" does not refer directly to the *person*, of course. It means rather "Is the matter so?" It is quite common. 3. Equivalent to—*ad* gur míre. 4. Whatever be said of the English, the Irish means *formally*: "The Bread of Life is to be found *in Me*; the Light of the World shines forth *in Me*!" "míre" is the logical predicate in the Irish statement. See remarks on p. 2 of "Studies," pt. I.

Exercise XIII.

(Identification.—Type VIII. [and VII.])

- 1°. An é rin an leabhar a bí uair in^oé? Ní hé. Sío é annro é.
- 2°. An é an peann é reo a túsar duit re^oactmáin 1r lá in^oiu? Ní hé. Sé an ceann é do bí ro' láim a^{ca}at ar ma^oin in^oiu.
- 3°. 'S iad do b^oia^{ca}-*ra* iad -ro, a C^oio^ort, a F^oirinne rí^ouir^oe, bí^o na^o in-aon am amáin a dubhá^o iad, 7 na^o in-aon áit amáin a r^og^oí^oad^o rí^oir iad.
- 4°. An é an borca bán é reo? Ní hé,—1r é an borca dub é.
- 5°. An é reo an borca bán? Ní hé,—rin é tal^o é.
- 6°. Sin é an gnó ba ceart a beir 'á d^oeanam a^{ca}ainn, a^{ca} bua^ota^oint o^orainn féin, 7 a^{ca} fa^oáil lám-u^oact^oair o^orainn féin in-a^{ca}í^o an lae, 7 a^{ca} cur b^oreir^o ar ár b^oreab^oar.

- 7°. 1r Mire do toisg iad ar an raoḡal, 7 ní h-iaḡ ran a toisg Mire ar tóúir.
- 8°. 1r Mé cuir an rólár ionḡantaḡ irteaḡ 'n-a ḡcnoirḡtib. 1r Mé tuḡ rearmáct tóib. 1r Mé tuḡ buaḡ do'n foirḡne a ḡeineaḡdar.
- 9°. Aḡur do cuirḡaḡdar ór a cionn a cúir reḡioḡta: "'Se fofa Ri na n-lúḡaḡ é reo."
- 10°. Tuḡar-ra fiaḡnuire ḡurb é Mac Dé é reo.

Exercise XIV.

(Prolepsis I-VI.)

- 1°. Níl ré ceatuiḡte aḡ aoinne olc a ḡéanaḡ in-aḡaḡ an uile.
- 2°. Ná beaḡ ré cóḡ maḡt aḡaḡn an cóḡraḡ do ḡéanaḡ¹ anoir.
- 3°. 1r minic a taḡaḡ ré cun mo béil a² fiaḡraḡde tóic caḡ a bioḡ ort.
- 4°. Sul a raḡb ré t'uaḡ aḡe filleaḡ tóḡnuḡ an coḡaḡ.
- 5°. Bí ré aḡ teir aḡ ḡlan a aḡne do fofrú aḡ,³ ciaca acu ab' feaḡr a taḡḡfead leir.
- 6°. Tá ré rocaḡr ar faḡ am' aḡne aḡam ḡur am' raḡarḡ 1r ceapḡ dom mo raḡḡal a caḡteaḡ.
- 7°. Tá ro de⁴ ḡeirḡḡeaḡt ra rḡéal. Duine macáḡta ab' eaḡ Miḡéal, aḡ bḡteaḡnaḡ ab' eaḡ an duine uaḡal.
- 8°. Cuirḡaḡ ro buaḡr ort, ḡan tu beḡ cóḡ maḡt ná cóḡ aḡreaḡ ort féin, 7 ba ceapḡ do duine ḡéimóirḡeaḡ a beḡ 1 reirḡír Dé.
- 9°. Caḡ é rin t'á leḡéirḡ rin caḡ a ḡéanḡaḡ Caḡal?
- 10°. Caḡ é rin tóḡ-ra caḡ é an corḡ a taḡḡraḡ ré riúḡ do féin?
- 11°. Caḡ é rin tóḡinne caḡ a baḡeann le tḡarḡaḡb ruad?⁵

- 12°. Cad é rin duit-re cia' ca³ bea^o-ra beo t^héir mo éinn
do baint díom⁶ nó ná bea^o ?
- 13°. Cad é rin duit-re ro nó rú^o ? lean-ra Mire.
- 14°. Cad é rin duit-re cia' ca³ mar reo nó mar riú^o atá a
leit^héir reo de duine, nó an mar rin nó mar riú^o
a d^héineann ré nó do⁷ lab^hann ré ?
- 15°. Cad é rin do^hm-ra cad é an cor a lab^hrair^o rí^o dá céile ?

1. Or—croma^o ar an gcóiriac a d^héanam.
“ a ” (first use), “ Studies ” I, 54. 2. Proleptic
3. “ Studies ” I, 75-76.
4. “ Studies ” I, 154-156. 5. Or—le ceirceannai^b feallraim-
na^hta. 6. Verbal noun in passive sense—see “ Studies ” I, 151.
152. 7. “ Studies ” I, 93-94.

Exercise XV.

(Proleptic “ a ” I).

- 1°. Tá fonn¹ orm leanmáint riar ar an gceirt rin go t^hí
go t^haga^o² liom a réir^htea^h luat nó mall.
- 2°. 1r am^hla^o 1r ceart duit beir ní^or cru^ha^oa ort féin ná
mar atá doinne ort, 7 a t^huir^hint ná fuil doinne
ní^or laise ná tu.
- 3°. Do caitear a g^heallamaint t^hí go b^hórrainn a h-in^hean.
- 4°. 1r mó^h an ná^hre d^hóib^h beir gá le^hgaint ort^ha ná h-^hit^h
ria^o puinn, 7 an rí cre^há^hta acu.
- 5°. Ní t^huir^hinn a cá^htú go b^hrá^ht díom mé beir pó^hrta a^h
ama^hdán.³
- 6°. Ní fu^hla^hir dom⁴ an r^hgéal a d^hinn^hint dom má^hta^hir,⁵
7 a t^huir^h 'n-a có^hma^hirle cad 1r fe^har^h a d^héanam.
- 7°. Inn^hir dom go cru^hinn cad a^hir go b^hfuil⁶ a mílleán a^hat
an clu^hice do d^hul a^o d^hoinnib^h.
- 8°. 1r de^hac^hair a rá^hd⁷ go le^hg^hair^o mu^hinn^hir na h-á^hite an
tar^hb uat^ha.

- 9°. Níorb' fúirirte dúit a déanam amac cia'cu⁸ ar a curó nó ar a cáil ba luza a beann.
- 10°. Do dein ré truaḡ v'á scruaḡ-cár, 7 éom ré ar a fíarfaide díob cad é an toul ó'n scruaḡ-cár n-a⁹ raib rúil acu leir.
- 11°. Dubairt ré leir na teactairib beic gá leogaint orca go raib ana-báir acu leir an scóm-céilz.
- 12°. Beirim a buideacar leat nár fázair mo díoc-bearta gan pianad.
- 13°. Beirim a buideacar leat, a Dia, ná fuilim-re mar an curó eile do rna daoine.
- 14°. Do ceap ré a cur 'n-a luige lom orainn sur aise féin a bí cúnntar ceart ar an rgeal.

1. Or a fonn. 2. Subjunctive of indefinite time, "Studies" I, 221. 3. Or "óinriḡ," if the speaker be a *man*. 4. "Studies" I, 205-206. 5. Frequently pronounced—*com* bmáctair (with denasalisation of the initial *m*). 6. "Studies" I, 138-140. 7. Irish often has "a ráḡ" where English has "to think, to suppose." 8. "Studies" I, 75-76. 9. "Studies" I, 105-106.

Exercise XVI.

(Proleptic "A" II).

- 1°. Cad é a bpiḡ an duine iḡ lárair-re?
- 2°. Níl don tpeo ac a buige 7 a fadóirige a¹ éreirimio an ruo a táicneann linn, uairannat.
- 3°. Bí iongna a scróide orca a olcar do¹ dein ré é.
- 4°. Bíodar lán trárta 'n-a n-aigne tré n-a feabair ir² do¹ cuadar ar.
- 5°. Bí iongna air a luigead cuirre a bí air, asur an cnoc cóm dian.
- 6°. Ní fíor cad é a luatact a¹ beaḡ gnó aise airir de.
- 7°. Cad é a bpiḡ feall Concubair reacar an feall ro?

- 8°. Muna mbeadh a luataíocht a¹ rugadh ar leo cun riúbaíl
i, bí sí ar an gcúl ar acu.
- 9°. Is dóic liom go raib iongna air a feadh a¹ tuig cuí
acu an cáinn.
- 10°. 'Neoradh-ra dóib a luigead aithead³ atá aghat 7 a
ghaithre a¹ ceartuigeann a tuille uair.
- 11°. Dubhad liom a d'innpint duic go bfuil átar croidhe
ar t'áthar a feadh is² o'érig leat.
- 12°. Cad é a b'ig tu doo pianaí beagáinín ann? Nuair
a beir flaithear Dé buairte aghat ní beir ra raotar
go léir ac tairbte.
- 13°. Tá átar orm, níl nac iongna, 7 a deachraíocht leat tuitim
amad liom,
- 14°. Tá don níl amáin atá buailte irthead am' aigne go
daingean. 'Sé níl é ná a uraíocht do duine amadán
a deanam de féin a ganfior do féin.
- 15°. Dubairt pé liom nár beag leir a luataíocht a d'¹ imteo-
cáinn.
- 16°. Ceapad nár m'íre do a ceilt orm é beir cóm mór ran
i bfeirg cúgam.
- 17°. Ní feadpáinn a innpint duic a luigead d'⁴ fonn atá
orm fillead a baile airí.
- 18°. Ar innreap niam duic cad é a áilneacht do¹ buairear
bob ar an gcleapáide?
- 19°. Cad é a minicíge a¹ filleann iarrma an d'óc-b'ir ar
an té a deim é!
- 20°. Nac mór an reo a deachraíocht le daoine áiríte beir
dear ribialta le n-a gcáirib!

1. Note the direct relative, instead of the oblique, in all these cases. 2. See "Studies" I, 201, No. 7°. 3. Observe the nom. form.—"Studies," p. 220. 4. Or—a luigead fonn.

Exercise XVII.

Proleptic "Δ" (III).

- 1°. BÍ iongna mo éiríodé orim a gíorpaáct a bíor do'n baile,
 7 an uain cóim luac.
- 2°. Ní raábar cóim coráa ir do áeapap a¹ beinn, 7 a bpoá-
 allaiáe a bí an lá.
- 3°. Ní oóic liom so paáao amac in don cóp inoiu, 7 a
 fuaípe atá ré.
- 4°. Ir ap éisín o'áiániáeap é, 7 a aoípe a o'fár ré.
- 5°. BÍ ááap orim a fáio a bíor ón bfeap úo le linn an
 turuir.
- 6°. BÍ ré áá oéanam iongna oé fan na haimípe, a oóimne
 bí² an poll.
- 7°. Ní paib oé áainnt áíe ac a fleamaine ir³ tá an oíáe.
- 8°. Ba oóic le ouine, 7 a áaoile a bí beal na h-uamá, ná
 féaoáao ré oul írteac ná teac amac so oeo.
- 9°. mfeapap nárb fuláir nó so⁴ paib ré áá oéanam amac
 ap árááónóna, 7 a írle bí² an ápian pa rpeír.
- 10°. O'innir ré oom so breas péio cao é a gíorpaáct a bí
 ré do bualaó umam.⁵

1. See "Double Relative," "Studies" I, 114-116. 2. Relative particle understood (Direct for oblique, "Studies" I, 91). 3. By contamination, from "cóim fleamain ir tá an oíáe" which is used in some places instead of the proleptic "Δ" construction. 4. See "Studies" I, 205-206. 5. The English is ambiguous. Another meaning would be—*a luíáeo náir áimíáeap é* (with a weapon).

Exercise XVIII.

(Proleptic Δ : oá . . .).

- 1°. áeallaim ouit so bpuil oaoíhe ap an paóáal náir
 oúiríáeo ap a áeoálaó fóir, oá méio fóáram atá
 ap ríúbal 'n-a oáimáeall.

- 2°. Níl aó tamall beas dem' faoḡal caite aḡam fóir, aó
dá luigead é, tá ré buartha go maic le déirdeanaige.
- 3°. Dá géire beirt aḡainn tá dearmad déanta aḡainn.
- 4°. Dá méir deitneair a deineamair do teip orainn teacá
ruar leo, go dtí gur fpoireamair an ádair.
- 5°. Dá óige a bí ré, bí ré buailte irteac in' aigne naó
po-maic a áitir an gnó leir an gcailín.
- 6°. Dá luigead eolur a bí acu, bí a n-óráin acu cun a
cup¹ in-iúl dóib nár ḡaoluinn áair in-aon óir
a bí inr na leabairib úo.
- 7°. Dá méir ḡair-cúir a bí innti, níor féad a móir-cúir
gan an ḡair-cúir do dállad.
- 8°. Bí ré aḡ éirteac go h-airéac, féacaint² an gcloirfead
ré aon fóiram rocaí caráirte, dá méir ḡleo 7
ḡneann a bí ar riúbal na tirméal.
- 9°. Dá feabair airéacair a déanrao uirí tiorcaíó tuine
éigin 7 ruidríó ré³ innti.
- 10°. Dá méir corlaó a bí 'n-a rúilíó féin, do tuis ré fé
noeara an féacaint a bí i rúilíó a máigirir.
- 11°. Dá fáir 7 dá géire féac⁴ ré, ir amlaíó a bí a h-aḡaíó
aḡ dul i folurmaire 7 a rúile aḡ dul in-uairteac
7 i nḡrádmairé.
- 12°. Do cúir ré meirí air féin cun maḡaíó dá méir trioblóir
7 teinneair a bí air.
- 13°. Deirim leac, dá luigead tú, naó amadán tu.
- 14°. Cairríó tu a aomáil,⁵ dá deire féacann an leac-oiríre,
gur ruo connabairéac í.
- 15°. Dá fuaire adá ré, tá rocair aḡam dul amac ar fead
tamall.
- 16°. Dá bpoállaiḡe a bí an lá níor féadair gan dul amac
fé'n rpeir.
- 17°. Dá fáir a beir aḡ ḡabáil do'n ḡaoluinn,⁶ beiró cuir
dá h-ionḡaí rómac amac iḡcómnuiré.⁷

18°. Dá giorraíct a bí an fear boct do'n uirge níor féad
ré oiread aḡur é blairéad.

19°. Dá guntáct tu, do cuaid' d'iot⁸ an tómar úo do méiréad
dom.

20°. Dá fáid an lá tiorfáid an oirde fé d'aire.⁹

1. See "Studies" I, 144. 2. Éirteáct le means listening to,
not listening for.

3. Or—ḡ ruide inni (with ellipsis of déanfaid
fé after aḡur).

4. Relative particle omitted (direct for oblique,
"Studies" I, 91).

5. Or—adomódair, simply. 6. Or—aḡ
roḡluim na ḡaolunne.

7. Or—ní beid' don teora le n-a d'fuirid
tu de neidib' iongnatai inni.

8. Or—do teip oir. 9.
Literally "at last."

Exercise XIX.

(Proportion.)

1°. Dá méid é t'eolur, ḡ dá feadair, ir ead ir d'éine an
bheit a tabirfai oir muna mbeid' do beata naomta
do méir t'eolur.

2°. Dá doncuigteaíct a beid' duine ann féin ir ead ir mó
ḡ ir doirde na neite a cuigfid' fé.

3°. Dá úirirle a beid' duine ann féin ir ead ir eadgnaidé
a beid' fé inḡ ḡad níó.

4°. Dá fáid a deintear faillige de cur 'n-a coinnib' ir
ead ir mí-mirneamla a beid' an duine.

5°. Dá ḡéire a deineann duine maíctnam' air féin ir ead
ir ḡéire a dólár.

6°. Dá méid d'uil a bíonn aḡ duine i neidib' rriomadálta
ir ead ir mó a cuireann a beata ar an rdoḡal ro
reirbdean air.

7°. Dá méid a cráirdear an colainn leir an bpionór ir
ead ir mó a neircuigteaíct an aighe lairciḡ le ḡrárta
d'é.

- 8°. Dá méid a d'fhuilíngíodáir duine ar fon Dé, tuigeanann ré in' aighe suirb ead ir taitneamhaige a beir ré i láthair Dé.
- 9°. Dá méid a coiméadfaid tu féin ó don trólar d'fádaíl a neitib cruaitighe ir ead ir raiobhe beir an rólár a geobaid uaim-re.
- 10°. Dá méid a d'eadraict dóm-ra, ir ead ir mó ir raoráirighe¹ duit-re é.

1. Observe the *two* comparatives.

Exercise XX.

(Proportion—continued.)

- 1°. Dá glaine a coiméadfaid an trúil—trúil na h-inntinne—ir ead ir dírige a gluaifaid trío an scairmhit so léir.
- 2°. Dá túirge a cuirfid tu an méid rin¹ i ngníom ir ead ir fearra duit féin é.
- 3°. Dá fáid amaí a coiméadfaid duine é féin ó gac rólár daonna ir ead ir cómharaige a beir ré do Dia.
- 4°. Dá fáid ríor i n-íreac a fadair duine in' aighe féin, ir ead ir ríar ruar a fadair ré iotreo Dé.
- 5°. Dá iomláine a báruigean duine a d'roc-mianca féin, 7 gac ruim ann féin, ir ead ir tapálda tiocfaid² gáirca Dé cuige
- 6°. Dá luigead cainnt a leofaí dó a déanam ir ead ir fearr é.
- 7°. Dá méid a d'einim maíctnam aíd, ir ead ir mó a d'einim iongna de.
- 8°. Dá méid a d'ein rí breacnú ar an nDá níó rin¹ ir ead ba glaine teip² uiréi iad a taidairt d'á céile.

- 9°. Dá túirge a tpoirí an cat ir ead' tob' fearr é, dar leo.
- 10°. Dubhradar dá túirge a criochnóir 'n-a fadgar é, supb ead' ab' fearr é.

1. The English " this, these " will in Irish frequently be rendered, ran, é rin, an méir rin, etc. 2. Relative particle understood (Direct for oblique, " Studies " I, 91. G.).

Exercise XXI.

(Proportion—continued.)

- 1°. Ir dóca dá méir iad na gnótaí¹ supb ead' ir mó a beir le díol arca.¹
- 2°. Dá méir a tiocfaid' díob' anoir ir ead' ir luğa an baogal iad do teađt go deo aipir cúğaid.
- 3°. Samluigtear dóm-ra sup' tuig pé go dian-máit, dá luigead eadla bead' oirca roimir an mbár, supb ead' ab' fearr a tpoiríoir.
- 4°. Dá foileir tuig pí an méir rin ir ead' ba luğa a leos pí uirtí sup' tuig pí é péin ná² doinníó dá fadgar.
- 5°. Dá daingne do cuair an méir rin 'n-a luig ar a aigne ir ead' ba déine a deir pé an uile fadgar dícill ar a neart do cup' iotreo.
- 6°. Ar tuğair pé ndeara, dá méir a buailti³ é, supb ead' ba mó do lapaó pé ?
- 7°. Má caitear³ é ó' fadgail, dá luatađt a fadgar fad' íolácar ir ead' ir túirge a geobfar⁴ é.
- 8°. Ir maít an cuimneam' ađat é ríú; dá túirge a cuirfar³ i ngníom' é, ir ead' ir fearr é.
- 9°. Ir dóic liom dá luigead a déarfam iotaođ an rđéil supb ead' ir fearr é.

10°. Tá pé buailte irteas am' aigne go daingean, dá gáire
 a cuirpimíó cun rinn féin do coraint, supb ead
 ir mó a d'éireodair an rtealla-masad púinn.

1. Or *singular* negative. 2. ná,—because the clause is *virtually*
 3. Autonomous forms frequently resist aspiration of
 initial consonant. 4. Seobpar (with aspirated s) because this
 verb is originally compounded with do (do-seibim).

Exercise XXII.

(Proportion—continued.)

- 1°. Tá luigead a¹ déarfpar, ir ead ir túirge a¹ leigirpar é.
 2°. Tá gáire a féanfair an méio rin ir ead ir daingne a
 creidpar é.
 3°. Tá túirge a cuirpar na cailíní úo as múinead na
 saoluinne, ir ead ir fearr é, 7 a feadpar atáio
 riad cuige.
 4°. Ir éadad mar a taitnead an áit úo liom; dá méio
 a d'féadainn air ir ead ir áilne feadad pé dom
 5°. Tá doirde na naoim inglóire ir ead ir mó a n-úmluige-
 adt, 7 ir ead ir giorra do dia iad, 7 ir ead ir annra
 leir iad.
 6°. Tá focair asainn d'aon gút, dá luadadt a rsaolpar
 leir, supb ead ir túirge a cuirpar cómadt an namad
 ar neam-níó.
 7°. Tá méio iad eolur 7 tuirgint 7 éirim aigne na puibli-
 deadt ir ead ir mó 7 ir uairle a gcómadt 7 ir ead
 ir iomláine a cuirtear an cómadt ran i ngníom.
 8°. Tá doimne a déanfair macnaim ar a leicéio rin ir
 ead ir daingne a déarfair pé greim ar éioirde ort.
 9°. Ir dóic liom dá túirge a 'neorpar an rseal do'n uile
 duine go mbaineann pé leir supb ead ir² fearr do
 cad é.

10°. Dá méir do cearcú ré iad ir ead ir mó a bi an ríéal
 aš dul ra muileann air, 7 ir ead ba deacra dō don
 tuairim a tabairt dō,³ cia'rb' é an bitéamnad.

1. The first " a " is the regular direct relative (an méir a déarfai)
 the second is the direct " a " for the oblique (motal), " Studies " I, 91.
 2. It is a pity that the future of " ir " has fallen practically into disuse.
 It is not altogether dead, however. I heard a man once say of a field—
 cuirpib mé ré cearcú é an bliadain roo cúšainn, má bur liom é.
 3. Dō proleptic " Studies " I, 77-78.

Exercise XXIII.

(Proportion—continued.)

- 1°. Bī curca 'n-a luige aici ar aigne brian ná raib don
 nio ab' fearr léi ná é mairleadaint so ceann a
 bpad, mar, dá fad a mairlead ré, sup ead ba
 fia a bead Murcad san teact ra n-áirígead.
- 2°. Dá laige ir doic leir an namair rinn a beir, ir ead
 ir doicige-de dō san puinn nirt a beir aige 'n-ár
 n-ašad.
- 3°. Tá daoine ann,¹ 7 nuair a cío riad obair 'a déanam,²
 dá feadbar a weintear é, iread ir luša a tuigir riad
 é.
- 4°. Dá méir a d'óruig ré doib, ir ead ir mó a d'innreadar
 é, 7 ir ead ir mó a weineadar iongna de
- 5°. Dá luact a croomfai an šadeal ar a teangá féin
 d'fošluim ir ead ir fearr é.
- 6°. Dá cpuinne é an teolur a beir aš tuine ar an nšadluinn
 ir ead ir fearr a ršriobfai ré i.
- 7°. Dá méir é an weinear ir ead ir mí-tapamla a šluairfar.
- 8°. Dá luact rinn, ir ead ir lúšáirige
- 9°. Dá doirde an crann ir ead ir meara an tuicim ; dá
 méir an beannuigteact ir ead ir meara an peacad.

10°. Dá dóimne an tobair ír ead ír mírle an t-uirge,
dá méir an umhuigeadt ír ead ír doirde an
beannuigtheadt.

1. See "Introductory tá," "Studies" I, 209-210. 2. Aspiration,
although obair is feminine, "Studies" I, 216-218.

Exercise XXIV.

(Proleptic de.)

- 1°. Ír uirirte a tuirgint sup móirde an baogal a luigead
a tuigthead é.
- 2°. Nac dóic leat sup dóicighe-de do duine an rat a beir
ar a shócaib raogalta nuair a beineann ré a dóceall
ar bualgairib an éirioim do cómlionad?
- 3°. Ír móirde mo mian é clor tura beir gá ráð ran liom.
4. Ír truíme-de a éirioir 7 ír móirde a dólar a mbionn
de shreann 7 doibneap 'n-a tímceall.
- 5°. Do ceapamair sup⁴ shiorra-de a raogal an t-airtíú.
- 6°. Tá ré buailte irthead am' aigne go daingean, nac fearr-
de í don uair an cluig de'n airmir a caiteann rí
igcómluadap na mná ran.
- 7°. B'féidir sup déine-de a déanfar an suirde an
theadairthead do cup tímceall uait-re.
- 8°. Ír fearrde a b'féadap an breicniú ran a déanam,
má feicim buir ngníom.
- 9°. B'féidir go dtuigfá supb' fearrde an congnam a
eadhrainn duic mo cúir féin a beir agam cun díog-
• altdair a déanam ar do namhao-re.
- 10°. Ba dóicighe-de dom an shó ran a déanam ra ceart,
mé beir i bpad ón mearbail aigne a baineann le
cairmirt na puiblítheadta.

- 11°. Dubhairt ré leo sup cuise¹ deín² ré an gníomh ran,
iorteo sup⁴ móirde a beiríor dílir dá céile, rún an
gníomh rin a beir acu go léir ar a céile.
- 12°. Do dóis ré uata na capall go léir iorteo sup⁴ móirde
an mipead a beaó ar na fearaid go léir, iad go
léir a beir ar aon dul ra conntadairt.
- 13°. 1r minic sup³ fearrde rinn é má cionn daoine eile
ár n-íoc-éiríche, 7 má cáinir ríad iad.

1. "Studies" I, 77-78. 2. Relative particle understood
(Direct for oblique, "Studies" I, 91, G.). 3. "Studies" I,
211-212. 4. Or go mba.

Exercise XXV.

(De non-proleptic.)

- 1°. 'Sé a tuigtear, ná dá bfeadóir beairt a déanamh a cuir-
fead nígnear ar an namhaid sup móirde ba dóicise¹
dúinn beir ullamh isceairt dóib.
- 2°. Má cuirimís a n-ár go trom anoir, 1r lúgairde a beir
fonn² oíta teadót aipír.
- 3°. Astat-ra a tá an fírinne cóm fada asur téirdeann mo
taobh-ra de'n éasóir; dá bprís rin, 1r dóicise-de
liom an fírinne a beir astat cóm fada asur a téirdeann
an taobh eile leir.
- 4°. Níor cuireadar puinn nirt cléib leir an bfuaim iorteo
go mba fíairde a fearócad a nglór.
- 5°. Samluigead dó (do samluig ré), dá mba ná fadad an
rgeal tairir rin acu, go mb' uairde é.
- 6°. Glacaim na briatara ro le fonn óo' beal-ra ionnur
sup olúairde a geobair mo éiríche gneim oíta.

1. Notice the *two* comparative forms. 2. Or—a fonn
(proleptic "a").

Exercise XXVI.**(De Retrospective and Proleptic.)**

- 1°. Dá mbeadh do beo cómh díreach le do marb ba fíadhe do fíaothál é.
- 2°. Do d'eir sí mar sin é, ar easla go mbeadh toradh uirthi,¹ 7 sur lúgáirde an ríntiúr a geobhad sí é.
- 3°. Má nochtann fear a rún dá mhaoi² ir giorraíde a fíaothál é.
- 4°. Laeteanta eile bíonn ré cómh n-uachtárac ran nárb' fearrde an té féadfaid ari é.
- 5°. Ir mó duine n-a mbíonn deitneair ari cun dul i n-ionad feargair in-aice an Rí, 7 nac fíadhe a fíaothál é, nuair a gheibean ré a toil.

1. Or—ná beadh toradh aici. le n-a mhaoi.

2. Or—má leogann fear a rún

Exercise XXVII.**(Proleptic acu.)**

- 1°. Ré 'cu duibairt ré an éainnt sin nó ná duibairt, déanfaid ra mar ir maic liom féin ra fíadál.
- 2°. Ir amlaid nac cuimín liom-ra in aon cora cía'cu duibairt ré é nó ná duibairt.
- 3°. Ir cuma le n-a leicéirí riú, nuair a d'eiríod fíad gnióm, cía'cu bíonn cúir acu cuise nó ná bíonn.
- 4°. Ré 'cu bí gheim éisín geallamhá aici ari go dtí ro nó ná raib, ní féadfaid sí beic gá leogaint uirthi fearda go bfuil, ná go raib fíad.

- 5°. An té a d'aoirfear i scoil b'áir, pé 'cu ón' doimáil féin é, nó ó é f'adail amad air, ní fuláir, do réir nóir ár rinnreair, é cur cun báir.
- 6°. B'p'ictis an r'géal, 7 f'ead c'ia'cu ir mó a bionn uair, onóir d'om-ra nó tairb'ce d'uit féin.
- 7°. Ir cuma liom c'ia'cu éireodair leir an namair buactair orainn, nó ná h-éireodair.
- 8°. Pé 'cu buadair nó ná buadair, beimio-ne iscuadair c'ár.
- 9°. Do f'ap'p'ig'ead do c'ia'cu b'ár ab' f'earr leir, é c'rocad nó é c'earad.¹
- 10°. Ir beas nac cuma do d'aine c'ia'cu mar reo nó mar riú a cuirfear cun báir é, an f'air ir seodair pé b'ár.
1. See "Studies" I, 151-152.

Exercise XXVIII.

(Prolepsis—continued).

- 1°. B'ior as b'rae air, so b'p'ic'p'inn annro imbáiread é.
- 2°. Ní raib don coinne asam leir, so n'od'airad pé c'óm h'olc liom é, asur do d'ein.
- 3°. Ir uime d'ein pé beairt ar an scuma ran, sur mair leir a cur 'n-a luige orit cat é a méir le ráb é féin.
- 4°. An amair a b'ir as b'rae air, so d'ic'ic'p'ainn c'óm l'uat ran?
- 5°. N'ior f'eadar don tuairim a t'adairt do c'ia'rb' é an b'ic'aimnac.
- 6°. Ir cuige t'ánas cun tu f'adair.
- 7°. M'ár cuige d'einir é, cun mire cur i b'p'ir, tá do f'adair in' airtear asat.¹
- 8°. Tá m'airne r'odair asam air, so f'asat a baile l'aitreac.

- 9°. 1r cuise o'foglaimiḡear an ḡaoluinn, cun mé féin
o'iomḡar mar 1r cuibe do ḡaeḡeal.
10°. 1r cuise a labhrann tu an ḡaoluinn, cun a tairbeaint²
do'n tpaḡal sup ḡaeḡeal supb ead³ tu.

1. Or—paḡar in' airtar ab ead do paḡar. 2. See "Studies"
I, 144. 3. See "Studies" I, 7-8. The emphatic "is" of the
English is brought out by the emphatic *form* of the Irish. *The verb*
"1r" is never stressed.

Exercise XXIX.

(Proleptic amḡaró.)

- 1°. Ni raib' fíor aise supb' fíor supb' aingeal a bí ḡá
ḡéanam. 1r amḡaró a ceap ré supb' airtins a bí
aise 'á feircint.
2°. Má tá ré de bít-céille air féin 7 ar na h-últas teacḡ
a tḡaró 1r amḡaró a tḡaró raib, 7 ná h-imḡeḡaró
raib.
3°. In-ionad don mḡolú do bḡl ar a ḡoile, do tḡeḡar
supb amḡaró a bí bḡeir airt 7 amḡa as teacḡ air
in-aḡaró an lae.
4°. 1r amḡaró a bí a cḡir éadais ḡo léir fillḡe ḡo cḡaró
in-don ceirtḡlin amḡin i lár an úrláir.
5°. Do tairḡeamair baid ḡó, ac ní ḡlacaró ré uainn é.
1r amḡaró a tḡs ré taircḡirne 7 tḡoc-múinead
ḡúinn.
6°. Nuair a bḡir-ra ra baile 1r amḡaró a bḡitinn, o'don
bḡile amḡin, oirḡaró bḡ 7 a ḡéanaró mo ḡnó ḡo
ceann naoi lá 7 naoi n-oidḡe.
7°. An amḡaró ba¹ mait leat tu cḡocad² anoḡ.
8°. An amḡaró náir táinis ré pór?

- 9°. Ní h-amhlaidh a d'ádh don ana-báir eall leir an bfeirinne,
i neitibh a baineann le h-Éirinn, a d'ádh amhlaidh a d'ádh
ana-báir ann leir an ngearta d'ádh a cuipir an t-éicead
i puocht na feirinne.
- 10°. Ní raibh don cup 'n-a coinnibh acu ; ir amhlaidh a b'ádh a d'ádh
craoibhe oir d'ádh a b'eit oir a geionn a b'eit d'ádh
a d'ádh a d'ádh, d'ádh mba d'ádh é.
1. Relative particle understood (though *logically* superfluous).
2. "Studies" I, 151-152.

Exercise XXX.

(Amhlaidh—continued).

- 1°. Ní leogfaidh ré a d'ádh don éad a b'ádh. Ir amhlaidh
a b'eit d'ádh mba d'ádh, d'ádh leigeadh.
- 2°. Dubhadh d'ádh amhlaidh a b'ádh ré d'ádh d'ádh uaidh réin
ré mba a d'ádh a d'ádh, leir, d'ádh leo, poimir rin.
- 3°. Níor luidh d'ádh buile Cúilín, d'ádh. Ir amhlaidh
d'ádh ré é réin níba d'ádh.
- 4°. An amhlaidh a leogfaidh d'ádh imtead d'ádh geall an nábaidh
d'ádh cup i méid ?
- 5°. Ní d'ádh d'ádh amhlaidh ba mba leat d'ádh geall d'ádh rin
a d'ádh d'ádh mba d'ádh a d'ádh d'ádh d'ádh.
- 6°. Ir amhlaidh a b'ádh an Rí d'ádh an cuipir d'ádh d'ádh i puocht
d'ádh i d'ádh le neit d'ádh d'ádh d'ádh.
- 7°. Cad cuipir d'ádh an d'ádh d'ádh d'ádh d'ádh d'ádh d'ádh
d'ádh an amhlaidh ir mba leat d'ádh mba d'ádh ré rin d'ádh
d'ádh ?
- 8°. Níor d'ádh,—a d'ádh ir amhlaidh a cuipir ré an geall d'ádh d'ádh
d'ádh.
- 9°. Ní d'ádh d'ádh amhlaidh a mba d'ádh a d'ádh d'ádh d'ádh d'ádh
é.

- 10°. Ní h-éiríoir suirb amlaíð a beað ré tréir ceangail nó
geallamhna éisín a cúir air féin, 7 go mbeiríoir anoir
ad' iarradú airisio do baint amad.

Exercise XXXI.

(Amlaíð—continued).

- 1°. Ní h-amlaið a mearfá a ráð liom ná fuil rí ra baile.
2°. In ionad ran ir amlaið atá mí-ad éisín 'ár otiomáint
ar ašaið 7 šár scur cun cinn o'ár lom deirid
aimdeona.
3°. Ceapar suirb amlaið nár maič leir i fásáilt 'n-a diaid
'na baintirig nuair a beað na trí bliadna deas
irig.
4°. An amlaið nac cuimín leat an pocpú a dein naoim
éireann, ioir rinne, rigte éireann, 7 ríð-re, dor
ealaðna éireann?
5°. Dá otugaidir¹ ašaið ar doinne eile de rigtib ná²
o'uirib na h-éireann ir amlaið a beirí, dar leo,
šá scur féin ra púnne 'n-a rabadar, nuair a
tánšadar go Dún Rí laigean ar otúir
6°. An t-ocpar ro atá ort ir amlaið a méaduigeann an
biað é, 7 an tarat atá ort ir amlaið a méaduigeann
an deoc é.
7°. Nuair a o'iarrar air an trímáð h-uball deas a tabairt
dom, ní hamlaið a tuš ré uball uaid, ac ir amlaið
a čait ré uaid iad go léir.
8°. Da dóic le tuine suirb amlaið a cúir ran féacaint
air panamaint.
9°. An amlaið nac cuimín leat go noubart go n-imteo-
cainn?

10°. An amlaíb a cuip an ceol ar buí gceann é?

1. See Subjunctive Mood, "Studies" I, 221. 2. "ná," because the clause is *virtually* negative. The course they were considering was one which (for the reason given) they should reject.

Exercise XXXII.

(Amlaíb—continued).

- 1°. Cóm luath ír táinig an focal ran, ír amlaíb a bí a raib láitreadh as tuicim ar a gcoraib le rult, as masgadh pé Séán.
- 2°. Bí¹ cuio acu aoubairt gurá amlaíb a beadh an tóitais as masgadh fúta dá gcuiríoir don truím ra éleibín ná² ra beirt éillead.
- 3°. Ní cleas a beirt, ac ír amlaíb a buailir bob orainn go léir.
- 4°. An amlaíb a mearrá a rádh go bfuil don fear annro ná déanadh an nío a beirt-re?
- 5°. In ionas beir as brúghadh irthead ír amlaíb a bí cuio acu as tpuiríom amad.
- 6°. Bí cuio acu gá rádh nac mar rin a bí an rgeal, ac gurá amlaíb a múin pé na h-ainmíote cun na gcleas n-éactad³ úo a déanam.
- 7°. Pé beire do connactar ias as teact amad, 7 ír amlaíb a bíodas, asur an fear 7 an bean in-acrann 1 n-a céile, 7 an garrún lairtiar tíoib, 7 é as cur an anma amad as gáirí.
- 8°. Bí an garrún annróto 'n-a fearam, 7 ír amlaíb a bí a gáir 1 leir a tpuoma 7 a cúl 1 leir a ucta.
- 9°. An puo a cuirthead easla 7 criú cor ír lám ar mnaoi eile, ír amlaíb a cpruadann pé í reo, 7 cuirthead pé fuinneam innri.

10°. Deirtear supb amlaibh ba lag leir beir pé rmaect mná.

1. Introductory τά, "Studies" I, 209-210. 2. The τά clause is *virtually* negative. The supposition is an admonition *not* to pay any heed to the basket, etc. 3. Or, simply—na n-éact úo.

Exercise XXXIII.

(Amlaibh—continued).

- 1°. 1r dóic liom supb amlaibh nac fuláir léi cuairt a tabairt ar na ríogáibh¹ pul a leogáir pí na h-eic do rsup.²
- 2°. 1r dóic liom supb amlaibh a mearaodar ár mbuirdaear do tuilleam níor fearr ná mar a beaí pé tuillte as an gcuid eile acu.
- 3°. An amlaibh a mearann ríbh beir as cainnt go dtí go scrúadfaí an ríoc an carbal asáibh? ³
- 4°. 1r dóic liom supb amlaibh a táinig náire ar an ógánac boct rómáibh.
- 5°. 1n' ionas ran 1r amlaibh mar atá an rgeal asáinn, sup⁴ dóca sup gearr ná féadfar fearr o'fásáil i n-don cor, cun cómpaic donair a déanam le Cúculainn.
- 6°. Ní deirim ná supb amlaibh atá an rgeal aici an aimir reo, ná feadair cor léi cas a déanfaí lámh léi.
- 7°. (1n' ionas ran) 1r amlaibh a bí easla oim go mb' féidir go mbeiteá-ra as cairiáil le duine éigin mar geall air.
- 8°. Níor cóim móir ran tré céile supb amlaibh a táinig rganntaí oim, 7 ceapad supb é an tairreoir a connac ór mo cóimair amac.
- 9°. An amlaibh 1r dóic leat go bfeadfaí-re dul ó níó náir⁵ féad don duine riam fóir dul uair?

10°. An amlaíb ír dóic leat sup cuma mé nó⁶ duine a
 gaeilfadh 7 ná cónlionaídh?

1. Or—rluaidéid.
 2. See "Studies" I, 151-152.
 3. "Studies" I, 209.
 4. Notice that one should say ír amlaíb
 ír dóca . . . if the *Subject* of the verb ír (before amlaíb) were not
 expressed. Cf. sentences 9° and 10°.
 5. Oblique negative relative
 (dative), "Studies" I, 134-135.
 6. "Studies" I, 201.

Exercise XXXIV.

(Amlaíb—continued).

- 1°. Ír amlaíb mar atá an ríéal, dá bfeadaíonn iscoinnib
 na rúl air an tarna h-uair, do¹ tuitirinn.
 2°. Cuimníz air rin, 7 in-ionad reirbctin² do cup ort ír
 amlaíb a cuirfid ré átar móir ort 7 rólár, rólár
 na foirne.
 3°. Measaimíó uaireannta so mbíonn átar aghainn 'á cup
 ar daoine eile, le beir 'n-a bfocair, 7 in-ionad
 ran ír amlaíb a bímíó agh cup reirbctin ortá, nuair
 a tusaio ríad fé nveara ár mí-béara.
 4°. Ír amlaíb mar atá an ríéal agham le fada,³ do¹ tábr-
 fainn a bfuil an traogal agham, 7 a raib ríam, 7
 a mbeir so brát, ar neart a beir dom í póraó.
 5°. Níor tug fé cairiún uiréi. Ír amlaíb a bí catú air
 náir tug.
 6°. Ír amlaíb a buail gac duine de'n tpiúr buille 'claióeam
 ar duine eile acu, iotreo sup tuit an tpiúr i mbéal
 an doiruir 7 sup iméiz na tpi capail fé 'n macaire.
 7°. Do rus fé ar an leabair, 7 nuair a cuir fé fé n-a rúilb
 é cun a léigte, ír amlaíb a bí an leabair taob ríor
 ruar aise.
 8°. Ír dóca supb amlaíb mar atá an ríéal aghat, nuair
 a bíonn an leabair aghat ná bíonn an léigteann aghat.

- 9°. An amhlaid nár féadadair faire a déanamh don uair an cluig amháin liom?
- 10°. Níl ašainn ach cúig bulóga 7 dá iarš, munab amhlaid a mašmír, 7 biað ceannach do'n trluas mór ro so léir.
- 11°. Ní féadair 'on traošal cad na taobh sup dein ré é, munab amhlaid a bí ré aš cuimneam ar puo éigin eile, an fáid a bí an leicir aše 'á ršríobad.

1. This oc is not relative here, because the subject of the 'ir' (before amhlaid) is expressed. 2. The un-bracketed construction, "Studies" I, 160. 3. "Studies" I, 169-171.

Exercise XXXV.

(Direct Relatives.)

- 1°. Do cuirir an méid rin 'n-a luige oim an lá deirionach úo a bíomair aš trácht air.
- 2°. Do cailir an méid aimirie a bí an t-airgead ar do feiltb.
- 3°. Má tašann leat neamh-fuim i šceart do cup ionnat féin, tuig it' ašgne supb rin é uair a beir ríocháin ašgne išceart ašat.
- 4°. Imteodair do clú ir do cáil oipeach mar a o'imtígeann uirge an locháin íamhair nuair a rataltar air.
- 5°. Do h-innread oúinn so roileir cionnur ab éigin i tóšaint ar an obair rin.
- 6°. Níl don treo ach a neamhfonnmairie¹ a éreirimio an puo ná taitneann linn.
- 7°. Tá iongna mo éroirde oim a éruinne a ršríobann ré an šaoluinn.
- 8°. 'Neorrad oóib a méid airgead atá bailigte ašat le céile le deirdeannaige.

- 9°. Ní beas liom a luataíocht a d'éireodair ar an mbéarla labhairt.
- 10°. Tá iongha orm a fáil aimiríne acaoi as fanaíaint amuic uainn.
- 11°. Dá méir coislaíocht a' am' fúilíú ní féadaim gan a tabairt fé n-deara cao t'á ar fíúbal a'asat.
- 12°. Dá féadair a'á an biaí, 7 dá méir gheann 7 rult a'á ar fíúbal n-a t'ímceall, ní féadaim gan beir as cuimíneam ar an bpórait gheannmair úo.
- 13°. Dá foilíre a noíctair an fírinne ír eao ír d'ána a réantair í.
- 14°. Dá réiríe a glactair é ír eao ír mó a d'eineann ré an uile f'asair toirmirí.
- 15°. Ír fearíre a d'éanraíó ré an obair tura beir as féadaint air.
- 16°. Dá cóir gur móiríe a beirí d'íur d'ár gcairíóí a t'asann de t'rioblóirí oríe.
- 17°. Ír giorraíre an aimirí a beir gá éiríochú má d'eineann tu deirínear anoir.
- 18°. Ír cruinne-de f'ogluimeoirí tu an f'asolunn, má d'eineann tu gan a' an t-úídar ceart cruinn do léigead.
- 19°. Ír móiríe a t'iofáirí meirí a'asat ar an n'asolunn, nuair a beirí eolur níora d'oiríne a'asat ar a d'ínead a'á rí.
- 20°. Ír luataíre a f'eoíair an t-eolur fan má éromann tu láirínead ar í f'ogluinn le fonn.

1. Or (*without* following relative) "a d'eacraíocht d'ínn an níó ná tairíneann linn a éiríneamaint."

Exercise XXXVI.

(Superfluous use of direct relative with **amhlaid**.)

- 1°. Nuair a tuisgeadair mo náimhe, in ionad aon lathadair
rláinte beir oim, supb amhlaid a bí neart céad
fear ionnam, do torthuigeadair ar eagla slacad
róimam.
- 2°. 1r amhlaid a thasad ré cun cainnte liom gac lá, nuair
a geibead ré an daoi cuise.
- 3°. Do tánas amac. Ac ní h-amhlaid a bí aon eagla oim
roime. 1r amhlaid a bí ré cóm maoidtead, cóm
mórcúiread ran, so gcuiread ré déirtinn oim.
- 4°. An amhlaid a mearfá a cup n-a lúise oim sup fíor a
leiteir de cainnt?
- 5°. Féadfair-re beir in-amhar air, mair mair leat é. Ac
ir amhlaid a dein ré a díceall cun rocrú éigin a
déanam ar an rgeal úo.
- 6°. 1r amhlaid a bí dá torthan d'á raib láitread ar leat-
mire, nó ar leat-meirge.
- 7°. Mair mar rin a deinear leat é, ir é cúir a bí agam
leir, mar supb amhlaid a bír tréir mé cup i bfeirg
leod' baot-cainnt.
- 8°. Nuair a buail ré (reirdean) mar rin irtead, san ceat
san cuiread, ir amhlaid a táinig fearis ar gac doinne.
- 9°. 1r dóic liom supb amhlaid a bí eagla air so bfuigead
a dtair amac cat a bí déanta aise.
- 10°. Tá¹ a lán daoine a bíonn ad' iarraid imteact ór na
catannaid 7 ir amhlaid a reoltar irtead níor daingne
ionnta iad.

Exercise XXXVII.

(Relative with *amhlaid*—continued).

- 1°. Nuair a deintear mar rin ní cuirtear an gníomh róḡanta ar neamh-níð. 1r amhlaid a deintear gníomh níor fearr de.
- 2°. Má cuirtear lá ár mbáir ar cáirde, tuigimís 'n-ár n-aighe suib amhlaid a bíonn trócaire as Dia dúinn mar ná bímíð ullamh igceart fóir.
- 3°. 1r olc an rḡeal asáinn é¹ má'r amhlaid a meafaimíð fuíðe ríor 7 ár fuaimnear do ceapáð cómh maíð 7 dá mbeað an tríoctáin 7 an fuaimnear buailte linn.
- 4°. Má'r i gcoinnib do toile a d'iomcáran tu do éirí 1r amhlaid a beir as déanam tuille ualaig duic féin, 7 as méadóú do érioblóirí.
- 5°. 1r minic nuair 1r dóic leat go² mbíonn ḡac don fuo cailte nac móir, suib amhlaid, in'ionas ran, a bíonn móirán luact raotair ḡeall le beir buairte asat.
- 6°. Ní h-amhlaid a d'éadtromuigir t'ualac. 1r amhlaid atá an ceangal cun ríoraontaáta níor daingne ort, 7 cun naomááta a beir níor mó 7 níor doirde.
- 7°. Ní baogal suib é doirdear an traoḡail reo a beað uait annan. 1r amhlaid a beað átar ort érioblóirí d'fulang ar pon Dé.
- 8°. Ní hamhlaid a mearfá a ráð go bfuilir cun bob a bualað oim ar an ḡuma ran.
- 9°. Ní h-amhlaid náir maíð liom dul ann, ac 1r amhlaid atá easla oim go mb' féirir go mbuailfead umam ann duine áiríte nac ionmóáta a éiríte.

10°. Ná raímluig-re in don cor go n-éireoáinn-re ar an n-*ḡ*adoluinn. Ní *ḡ*éanfaínn a leiceir *ḡ*á féile a beiteá am' *ḡ*íol ar.

1. Or—1^r maí^ḡ *ḡ*úinn . . .
Example 14°.

2. See "Studies" I, p. 132 ;

Exercise XXXVIII.

(Relative *ḡ*ⁿ and *ḡ*_r.)

- 1°. Do *ḡ*onnac ann *ḡ*uine *ḡ*e rna *ḡ*eirmeoirí^ḡ ar a *ḡ*tuḡaimí^r *ḡ*ad^ḡ na n-*ḡ*b.
- 2°. Cao *ḡ*uighe, an *ḡ*óic leat, ar¹ *ḡ*uḡad *ḡ*á ainm ar an don *ḡ*ear amáin ?
- 3°. Níor innir *ḡ*e *ḡ*om in don cor *ḡ*ia'í^ḡ é *ḡ*éin ná *ḡ*ar *ḡ*ai^ḡ *ḡ*e *ḡ*úḡainn.²
- 4°. *ḡ*íor *ḡ*ḡruad-*ḡ*ar annran, *ḡ*éa^ḡaint *ḡ*e'n *ḡ*aoi *ḡ*¹ *ḡ*ráḡ *ḡ*ainn an uaim (*ḡ* *ḡ*aḡainn amac ar an uaim).
- 5°. Do *ḡ*uad^ḡ ar *ḡ*uall ar an mnaoi ar¹ *ḡ*eanuigear na n-*ḡ*bde uaiti, *ḡ* *ḡ*'iaí^ḡar uir^ḡ *ḡ*ad a *ḡ*laca^ḡ *ḡ*ar n-*ḡ*ir uaim ar a leat-*ḡ*ad.
- 6°. Do *ḡ*ocruigear am' *ḡ*igne láit^ḡead na ba do *ḡ*ur *ḡ*ar n-*ḡ*ir ar *ḡ*uall ar an *ḡ*ear ar¹ *ḡ*eanuigear uai^ḡ *ḡ*ad ar an donac.
- 7°. Do *ḡ*ein *ḡ*e *ḡ*orca mó^r *ḡ*íob 'n-ar³ *ḡ*ur *ḡ*e a *ḡ*ai^ḡ *ḡ*'aí^ḡead *ḡ*ighe.
- 8°. Ar donac *ḡ*éal at 'na *ḡ*lós do *ḡ*eanuigear uai^ḡ capall ar⁴ *ḡ*íolar *ḡ*éad *ḡ*unt ar.
- 9°. *ḡ*i *ḡ*e tamall beaḡ 'n-a *ḡ*uiréact *ḡ*ul ar *ḡ*uimniḡ *ḡ*e ar eact^ḡai na *ḡ*oir^ḡce *ḡ*oim *ḡ*e.
- 10°. *ḡ*i *ḡ*e annran 'na *ḡ*earam *ḡ*ir *ḡ*á *ḡ*is an *ḡ*oruir ar an *ḡ*cuma *ḡ*céa^ḡona 'n-a *ḡ*ai^ḡ *ḡ*e in^ḡé *ḡ*oimhe *ḡ*in.

1. Usually *ḡ*ur or n-ar in Munster, in such sentences. 2. Or—*ḡ*ao ar *ḡ*ó (*ḡ*e'í^ḡ ar é, etc.) if there is reference to his origin. 3. More usually non-relative, thus:—*ḡ* *ḡ*ur *ḡ*e ann . . . 4. Usually *ḡ*ur or n-ar in Munster. But see note 3 above.

Exercise XXXIX.

(The Same.)

- 1°. Ní fuláir nō sup cūaib an t-éascruar in-ácrann ann go daingean, mar bí ré lá asur ríce 'n-a leabair pul ar táinig an t-aoiteó.
- 2°. Tá brón orm sup cuirfead aithe ar na daoine úo in-aon cor. Bí aigne fuaimearaic asam pul ar carab am' tpeo iad.
- 3°. Ba maic léi tuille do cup leir, ac bí ré imtiste pul ar féad rí don focal amáin eile do ráb.
- 4°. B'éigean dom mo fúile do dúnab pul a mbeinn as féadaint ar na fúilib úo as corruige.
- 5°. Nuair a cuirfead or bup scómair an cúir fá'r iarrar ran oruib ní hé mo tuairim go n'óearfaib don fear asuib ná go raib mo dótain de cúir asam.
- 6°. Ar tusaib fé n'óeara cionnur mar³ do rtab ré de'n treinnm díreac pul ar glaoibuis an coileac?
- 7°. Is maic an maigail san labairt pul a labairtar¹ leat.
- 8°. Níl don amhar ná go raib nóra sgreannmara ra tír peo pul a² dtáinig rábrait naomta.
- 9°. Ní fuláir duit an obair a beic críocnuigste asat, 7 cúnntar a tabairt dom air, pul a bfuilfir m'atair.
- 10°. Dein maictnam pul a labrair,¹ 7 féac pul a léimr.¹

1. Subjunctive of *indefinite time*, "Studies" I, 221. 2. Or pul ar táinig. 3. This mar is frequently inserted after cionnur when there is reference to the *fact* rather than the manner.

Exercise XL.

(Relatives go and sup.)

- 1°. Ar an gcuma ran is ead a tairbeánann ré méio a ceana ar an té go bfuil ré i ngráb leir.

- 2°. Dubhair, is dóic liom, go dtósfá an fear go dtuitfeadh an cianann air.
 - 3°. B'fín iad na capaill a' b' le tabhairt ear n-air do'n muinntir sup ceannuigead uata iad, 7 sup tuigead an t-airgead b'féasac arda in-aithne an Rí.
 - 4°. Ní hé mo b'ar-ra sup gádh duit a tairbeáint ná fuil eagla ort roimhir, ac do b'ar féin.
 - 5°. Má'r é seo margadh sup cuirfeadh brígh na mionn orim mar gheall air, is beag é mo mear air.
 - 6°. Níor rgar a lán clé leir an tsaobh d'a b'eirt go raib an rparán lairtigh de.
 - 7°. B'i don fear amáin ann sup tug an rgar ar an t-eitead ar lom dó.
 - 8°. Agus ríod an fear go¹ n'beirte daoine ná fuil c'eideam ná c'aidhteact aige.
 - 9°. An té go dtig leir a gabáil gabadh pé é.
 - 10°. Is mó céim cruaidh sup gabar trío le tamall.
 - 11°. Is mairg don duine rin go dtasgann an rannal dá b'ar.
 12. An té sup mair leir eolur cruinn a beir aige ar an n'goluinn ní fulaír dó i fogluim go fonnmar.
1. Virtually genitive relative, "Studies" I, 104 Note and 102.

Exercise XLI.

(Relatives go and sup.

- 1°. Dubhairt pé go raib duine éigin eile 'n-a n'éagmuir ríod go b'féadfa a d'air feirint uaireannta, 7 é ar mairge.
- 2°. Ceirt is ead i rin supb uirirte ar fad a réirdead.
- 3°. Tá a lán daoine ann sup lúga i b'fad a mbeann ar a fclú ná ar a fcuir.

- 4°. 1r mairṡ dōn duine go scomnuigheann a ḡaolta i bḡad uairḡ, 7 sup ṡreann ṡúr-ḡroirḡeac a cōmairrain.
- 5°. An té sup mó a cuir ná a ciall, 1r ḡnátac ḡan é toil-teannaac ar ṡiol ar an ḡcéill.
- 6°. Dá bḡaḡad ré raṡaric ar an té go raib a lám ann ní veirim ná ná raḡad an rḡeal cōm raor leir 7 do cuairḡ.
- 7°. 1r obair rḡ-mí-cuibrac tuic-re a ceapad ic' aighe go bḡeapainn-re cōmrac aonair a ṡéanam anoir, tar ceann fear éireann, leir an bḡear ran sup mó aḡam a ceitre cnáma ná a bḡuil beo, ní h-amáin ar an mór-ḡluaḡ ro, ac ar ḡluoḡt ḡaeḡeal.
- 8°. Cao é an raḡar cailin i reo go bḡuilmirḡ boḡar aḡ ḡac doinne aḡ molaḡ a h-áilneacḡa?
- 9°. Nuair a éiread an bean sup tuic a mac am'áice ra cat 'neorḡad ṡi ḡan amḡar a cālmact do ḡroir ré.
- 10°. Na ṡaoine sup fearr a maoin ná a mbéara 1r ḡnát sup lúḡa acu ro-béara ná raibḡbḡear.

Exerc.se XLII.

(Relatives n-a, n-ar.)

- 1°. An muintir n-ar cuiread na ceirteanna cúca do caitḡeodar iad a ḡeasairt, nó ba ṡóib ba meara.
- 2°. Sió é an Spioraid Naom n-ar ḡeall Críort go sḡuir-fead an t-ḡair cun na n-ḡpal é.
- 3°. 1r ḡruaḡ liom an naḡaid n-a ṡuḡann rí aḡair air an uair rin.
- 4°. Tis an ḡraḡairt, nir nac ionḡna, an céad tis n-a ṡuḡann an t-ḡarpoḡ aḡair air, ar teacḡ irteac i bḡarpoirte ṡó.

- 5°. Deirtear, an muinntir n-a feinneað ré a ceol áluinn
 doib, suibh iad ba dhéine a bí air, nuair a táinig an
 dealbhar air.
- 6°. Bí cuio de'n fôrmao ann, leir, féadaint cia aise
 doib' fearr n-a faibh an t-ullmácan déanta.
- 7°. Do tairbeánað doibh an míle fear n-a faibh na h-éirí
 mictil orda, 7 do h-innreað doibh suibh iad ran na
 náimthe ba nímnige dá mbuailpeað úmpa.
- 8°. An fírin beas ro n-a tucti Diarmuid air, bí ré n-a
 cómnuiðe i mboctáinín beas ná faibh i bfao ón tucti
 'na bfuair a dtair ir a mátair báp.
- 9°. Tá ana-uraim as Seán buide do'n té n-a bfuil an
 an t-eagla aise roimir.
- 10°. O'fíafpuið ré díom cao é an ceannair n-arb ar mé .

Exercise XLIII.

(Relatives na- and n-ar.)

- 1°. Nac iongantac an rgeal a rda suir duine tura de'n
 muinntir n-a bfuair Críort báp ar a ron?
- 2°. Jan don amhar riu iad na fir n-a mbeir a n-ainmneaca
 imbéalaidh daoine ar fuio na tíre, an faio a beir
 Dia ar neamh 7 duine ar an tcalamh.
- 3°. An Slánuigteoir a bí geallta ó corac 7 n-a faibh an
 cine daonna as peiteam le n-a teact, táinig Sé
 in' am féin 7 deir Sé an obair a bí in-áiríte do.
- 4°. Ní feodar cia hé an fear n-ar cóluigear 'n-a tíg
 aréir.
- 5°. An fear n-a mbíonn a bean as bpuigin leir igcómnuiðe,
 bíonn éad air cun an fir ná póran coirde.
- 6°. An muinntir n-ar fearr a tceangsa, ar binnear 7 ar
 cruinnear, ná fupmór na tceangtaca eile, níor
 ceart doibh éirige ar an tceangain rin go deo.

- 7°. Daoine n-ar tigte gloine a dtigte ní h-alai dóib beir
as caiteam cloch.
- 8°. An té n-ar duine úiríreal a dtair, ir cuibhe go mbeadh
fé féin go h-uíal íreal iscómnuidhe.
- 9°. Ní féidir d'aoimne don uraim a beir aise dón té n-arb
é a día a bolg.
10. Má' r núb é n-ar cuibhe labairt n-a taobh cao na taobh
ná h-innriú dúinn láiríreac cao é do tuairim de

Exercise XLIV.

(Double Relative.)

1. a. Nac dóic leat sup ceart puo éigin a déanam?
Cao ir dóic leat ir¹ ceart a déanam?
2. a. An dóic leat go bfeadpáinn-re don congnam a
tabairt tuir?
b. Cao é an congnam ir¹ dóic leat a d'feadpáinn-re a
tabairt tuir?
3. a. Deirtear go bfuil an fear ro níor treire ná murcad
féin.
b. Sió é an fear a deirtear a tá níor treire ná murcad
féin.
4. a. Do ceap pí go mbeadh an ríntiúr níba mó ná mar a
bí.
b. Ir dóca go raib fé níba mó ná ceap pí beadh fé.
5. a. Ceapaf go raíad an t-éasruar i n-árpánn ionnam
níor daingne na mar a cuair.
b. Ir dóic liom sup deíad fé in-árpánn ionnam níor
daingne ná ceapaf a raíad fé.
6. a. Dubairt pí sup carad oíoc-teangbálaidhe éigin uirí.
b. Cia hé an oíoc-teangbálaidhe a dubairt pí do carad
uirí?

7. *a.* Céap sí go mba máit dó an méir a túsar sí dó.
b. Ní túsar sí dó ac an méir a céap sí ba¹ máit dó.
8. *a.* Níor méarar riamh go bfeicfinn a leitéir lem' ré.
b. Do túsar fé ndeara ann don níó amáin nár méarar a cífinn lem' ré.
9. *a.* Ar máit lúb go ndéanfaí daoine lúb fé mar a déanfaí rib-re leo?
b. Fé mar ba máit lúb a déanfaí daoine lúb, deiríod-re leo.
10. *a.* Ba máit liom go dtabairí ainm Saebéalac ar an leanb.
b. Cao é an ainm ba¹ máit leat a tabairí ar an leanb?
11. The relative particle is understood with each of these verbs.

Exercise XLV.

(Double Relative.)

1. *a.* Cionn rib go bfuil feoil 7 cnámá a sham-ra,—fuot ná fuil as rriopair.
b. Níl feoil 7 cnámá as rriopair, fé mar a cionn rib atá a sham-ra.
2. *a.* Deir rib sup rusaí buir mac 'na dail.
b. An é seo buir mac doirí rib do rusaí 'na dail?
3. *a.* Do méarair sup seallat duit é níor iomláine ná mar a tá fé le fagáil a sac anoir.
b. Tá fé le fagáil a sac níor iomláine anoir, ná mar a méarair a seallat duit é.
4. *a.* Níor méarar go ndéanfaí a leitéir opainn cóim luat ran.
b. Sin obair nár méarar a déanfaí opainn cóim luat ran.

5. *a.* Ba d'óid liom supb' fearr o'fear brian ná murcáð.
b. O'fiarruiḡ ré d'iom cia'cu ba d'óid liom ab'fearr o'fear, brian nó murcáð.
6. *a.* Ba ceart o'doinne a tuirḡint go mbeaḡ cleapáideacḡ éigin do'n trasar ran le faḡáil aige uait.
b. Ní raib' fa cleapáideacḡ ran go léir ac an ruo ba ceart o'doinne a tuirḡint a beaḡ le faḡáil aige uait.
7. *a.* An fear go tucḡ brian aḡaib' air ceapamaib' supb' é ba tairéac o'ra.
b. Do tucḡ brian aḡaib' air an b'fear ba d'óid linn ba tairéac o'ra.
8. *a.* Ceapair go n'óanfaí é níor fearr go móir ná mar do veinead.
b. Ir meara go móir do veinead é ná mar a mearar a v'eanfaí(é.)
9. *a.* Do tuiḡead dom sup mar reo ba ceart tabairt fé'n obair.
b. Seo mar a tuiḡead dom ba ceart tabairt fé'n obair.
10. *a.* Do ceap ré supb' é an ḡnó a beaḡ annro d'iom a d'innir ré fa leitir.
b. Ir d'óda sup innir ré fa leitir cao é an ḡnó ba d'óid leir a beaḡ annro d'iom.

Exercise XLVI.

(Double Relative.)

- I. *a.* Do mearaḡ go n'óanfaḡ ré veitnear ba mó ná mar a d'féad ré.
b. Níor féad ré oiread veitnir a v'eanam ḡ a mearaḡ a v'eanfaḡ ré.

2. a. Ba mait léi sup as triall ar a tigh féin fé'n dtuait
a¹ mairí.
- b. Dubhairt sí sup as triall ar a tigh féin fé'n dtuait
ba mait léi do² mairí.
3. a. 'Do mearar go mair an oide a táinig oireamhac go
go mait.
- b. Táinig oide do mearar a bi oireamhac go mait.
4. a. 'Do mearar go rroirfinn béal feirte níba luaithe
ná mar a rroirfear.
- b. Níor rroirfear é cóm luaithe ir a mearar a rroirfinn é.
5. a. 'Do ceapar, um an dtaca 'n-a rroirfinn lár na catraic,
go mbeadh an sríon i bfeadh níba fía riar ná mar
a bi.
- b. Um an dtaca n-ar rroirfear lár na catraic, ní mair
an sríon cóm fíada riar in-aon cor ir ceapar
a beadh sí.
6. a. Tá 'fíor aham sup mait leat go ndéanfaínn gan
moill an ghnó a tuis annro mé.
- b. Tá ré am' aigne, an ghnó a tuis annro mé 7 an ghnó
ba mait leatfa a déanfaínn, supb aon ghnó amáin
iad.
7. a. 'Do mearadair go mair aham le h-iarraidh oirca a
déanamh, ruo éigin a déanfaíoir go fonnmar³.
- b. Ní átar mór oirca é beir le mair acu go ndéanfaíoir
go fonnmar³ an ruo a mearadair a bi aham le
h-iarraidh oirca a déanamh.
8. a. An té go bfuil an fíolúinn 'na béal aige, ní dóic
liom sup fíad do puinn aimpire do cáiteam aham
fofúim cionnur i léigeadh 7 i ríriobadh.
- b. An té go bfuil an fíolúinn 'na béal aige, cad é
an fíad aimpire ir dóic leat ba fíad do cáhairt aham
fofúim cionnur i léigeadh 7 i ríriobadh?

9. *a.* Ba d'óic leat, nuair a beaó ruo caitte i leat-taobh ar fáil, ná tiocfaid ré tar n-air le túbailt nirt.
b. Nuair ba d'óic leat a¹ beaó ruo caitte i leat-taobh ar fáil, rin é an uair díreach a tiocfaid ré tar n-air le túbailt nirt.
10. *a.* Ní d'óic liom go bfuil puinn deirgígeadta ior an creideamh do féanaid i páirt a gabáil le náimhíob an creidimh.
b. Cad é an deirgígeadta ior d'óic leat atá ior an creideamh do féanaid i páirt a gabáil le náimhíob an creidimh?
1. Direct relative for oblique. See "Studies" I, 91 G. (Single Relative).
 2. Direct relative for oblique. See "Studies" I, 91 G. (Double Rel. Construction).
 3. Or—go lán-toilteanaid.
 4. "Studies" I, 132-133 (under 14°).

Exercise XLVII.

(Double Relative.)

1. *a.* Má bíonn duine lán-áspairte ar san ceart a tabairt dom ní d'óic liom go bfuil don teiríol aige cun don éirt fágáil uaim.
b. Má bíonn duine lán-áspairte ar san ceart a tabairt dom cad é an teiríol ior¹ d'óic leat atá aige cun don éirt fágáil uaim?
2. *a.* Do meafadair gur ceart cóir a cur ortá cóim maic i do cuir Rí laigean cóir ortá.
b. An ní ná cuirfid an cóir ortá cóim maic i meafadair ba¹ ceart cóir a cur ortá, do cáiníoir é.
3. *a.* Do ceap ré go raib ann--ní feadair cad é.
b. Ní feadair cad a connaic ré, ná cad a ceap ré a bí ann.

4. *a.* Do ceap an bean fíotáilte go raib gáð léi níba
ria ná mar a bí.
- b.* O'fan rí ann níba ria ná ceap¹ rí bí¹ gáð léi.
5. *a.* Bí rí cómh mór ran ar a meabair le gáð òuit nár
meapar go bfeadrad rí a leicéio a óéanam pé
cor a bearrad í.
- b.* Bí rí cómh mór ran ar a meabair le gáð òuit gur
dein rí ruo nár meapar ffeadrad¹ rí a óéanam,
pé cor a bearrad í.
6. *a.* Do ceap pé gur maic óó na teactaireactai do cur
ra timceall mar rin
- b.* Do cuir pé na teactaireactai ra timceall mar rin,
pé mar a ceap pé bá¹ maic óó.
7. *a.* An leicir úo Saebuir, a léig an fear Seanaioe úo
or cómair na Seanaioe tréir beagán laeteanta,
oubairt pé go ótáinig rí cuige ó fæpulae.
- b.* Tréir beagán laeteanta do léig pé leicir Saebuir
or cómair na Seanaioe,—leicir aoubairt pé a
táinig cuige ó fæpulae.
8. *a.* Do ceap pé go raib gac doinne acu ran, tré n-a
óroo-éleactad nó tré cáilleamaint a óoó, ceap
pé² go raib pé oipeamnac do'n aepú.
- b.* San am gcéona bí Lentulur ra Róim, 7 pé mar a
bí órouighe óó ag Catilina, gac doinne a ceap
pé a bí oipeamnac do'n aepú, tré n-a óroo-éleactad
nó tré cáilleamaint a óoó, é gá meallad go léir
cuige,—é péin, nó daoine uaid.
9. *a.* Ir óóic lib gur duine mé nac mé.
- b.* Ní mire an té ir¹ óóic lib ir¹ mé.
10. *a.* An rcoil 'n-ar cuiread an garrún irteac ann, do
ceapad go raib rí oipeamnac óó.
- b.* Do cuiread an garrún irteac ra rcoil do ceapad
a bí oipeamnac óó.

1. The relative particle is understood with each of these verbs
2. "Studies" I, 237-238.

Exercise XLVIII.**(Double Relative.)**

1. *a.* Má cuirtear a baile na daoine seo atá tagaithe annro san aon tráramh i naon cori a tabhairt dóib, ir dóic liom, na daoine do cuir annro iad, so nóanraio ríad ruo éigin uatbárac.
- b.* Má cuirtear a baile na daoine seo atá tagaithe annro san aon tráramh inaon cori a tabhairt dóib, cao ir⁴ dóic leat a óéanraio na daoine do cuir annro iad?
2. *a.* Do tuis zac doinne so raib an coşad as teact, 7 bi zac doinne şá fiarraioe oe fein, an mó fear a beao air do cup le céile 'na cóir.
- b.* Ní raib lá san ppiúnna éigin as teact şá fiarraioe an mó fear a beao air do cup le céile işcóir an coşao a tuis zac doinne a bi as teact.
3. *a.* BÍ easla air so raib feall óéanta asá capao air, 7 bi an méio rin as óéanam ana-buarta óó.
- b.* BÍ an feall a tuis ré a bi óéanta asá capao air, bi ré¹ as óéanam ana-buarta óó.
4. *a.* BÍ rúil aise so otuitfeao zac nío amac oípeac fé mar a tuit.
- b.* Do tuit zac nío amac oípeac mar a bi rúil aise a otuitfeao.
5. *a.* Níor meaf an cuio eile acu so breicpioir é cóm luac ir do connacaoar.
- b.* Do connacaoar cúca é i bpaó pul ar meapaoar a cípioir é.
6. *a.* Dubairt ré so raib an namao ar aigne ruo éigin uatbárac² a óéanam.
- b.* Cao dubairt ré a bi an namao ar aigne a óéanam³?

7. *a.* Dá mba dóic liom go ndéanfaí doinne don iarracht ar an obair do corṡ do déanfaínn mo díceall ar é coiméad ó ṡac doinne.
- b.* Do deinear mo díceall ar é coiméad ó ṡac doinne ba⁴ dóic liom a déanfaí don iarracht ar an obair do corṡ.
8. *a.* Dubhadar go mba ceart breir acu a beir ann reácar mar a bí.
- b.* Ní raib oiréad acu ann ir a dubhadar ba⁴ ceart a beir ann.
9. *a.* Deirim leat sup ṡlacar ceangal áiríte orm féin iotaob na ṡaoluinne, ac níl don baint as an ṡceangal ran leir an ṡnó ro.
- b.* Níl don baint inaon cor as an méir rin rṡéil leir an ṡceangal ro aoirim leat do ṡlacar orm féin.
10. *a.* Bí rúil acu go bfuigead an ṡaoluinn báir nuair a corṡócaí ar í múinead, ac nuair a fuaradar ná raib rí as dul éun báir, do cuirfeadar maṡail amac,—maṡail a cuirfead corṡ le múinead na ṡaoluinne, le h-eaṡla go ndéanfaí a múinead oíogbáil nuair a fáṡrí ruoá eile ṡan múinead mar ṡeall uiréi.
- b.* Nuair a fuaradar ná raib an ṡaoluinn as dul éun báir, nuair a corṡuigead ar í múinead, do cuirfead i bfeirém go h-iomlán an maṡail úo aoubairt éuar a cuirfead amac.

1. "Studies" I, 237-238. 2. The bracketed construction, "Studies" I, 159. 3. See first example, Exception I., "Studies" I, 92. 4. Relative particle understood with each of these verbs.

Exercise XLIX.**(Double Relative.)**

1. *a.* Deirim go láidir nác ceart an rásar ro Sdoluinne
do cup i leabhair do rna daoine, 7 ip dóic liom,
leir, go mbeaó an rásar eile úo ró-éruaio dóib
fór, 7 dá bpió rin sup ceart i rin do coimeáo gan
cup ionnta cóm maic.
- b.* Do cuirfinn irteaó ann an rásar Sdoluinne ip dóic
liom ip ceart do cup i leabhair do rna daoine,
7 do coimeáo rann gan cup ann an rásar ip dóic
liom a beaó ró-éruaio dóib fóir.
2. *a.* Ba maic leat go mbeaó daoine cnearta leat, pé
mar a bpi-re leo.
- b.* Bí cnearta le daoine pé mar ba maic leat a beipi
leat péin.
3. *a.* Níor maic liom go nbeanpi orim an níó nác ceart
dóm-ra a beanaim inaon cor.
- b.* An níó náir maic liom a beanpi orim, ní ceart dom
é beanaim in aon cor.
4. *a.* Deirim leat go nbeanpao dlút-máctnam ar panta
irfinn tu leigear ó úroó-mianta an peacair.
- b.* Má goilleann an dlút-máctnam oireao ran opt
anoir cao ip dóic leat a beanpao teine irfinn
leat ar ball?
5. *a.* Táim deinnigteaó de, sup ceart dom an uile níó
a beic beanta go maic aóam i n-aóair an báir.
- b.* Nuair a bíonn gac níó beanta aóam, do péir mar
ip dóic liom ip ceart dom, tuigim am' aighe
ná bíonn aon ruo beanta aóam.
6. *a.* Ba maic leat go scuirpi oile taicneamác ar do
coraio naomta.

- b. Sé an dólar crioíde an oile taitneamhac úto ba mait leat a cuirfí ar do coraib naomta.
7. a. I r mait liom go tabhrfí an uile ídgar onóra 7 an uile ídgar glóire do Dá¹.
- b. An té go mbionn gnárta Dé dá rtiúrú i r do Dá i r mait leir a tabhrfí an uile ídgar onóra 7 an uile ídgar glóire.
8. a. Deir ré gur é Cormac i r túirge² a táinig.
- b. Cía hé a deir ré i r túirge² a táinig.
9. a. Deirim leat gur b' fearr liom saoluinn o'foglaim ná don teanga eile.
- b. Cía'cu teanga a deirir ab' fearr leat o'foglaim?
10. a. Ná h-innir dom³ gur é seo an fear a deir a leitéir de gníomh gnárta.
- b. An é seo an fear a deirir a deir a leitéir de gníomh gnárta?
1. Or (if there is emphasis on *God*) Gur do Dá a tabhrfí
2. Or—ba túirge. 3 Or—ná h-abair liom.

Exercise L.

(Treble, Quadruple, Quintuple Relative Clauses.)

- 1°. Catoín a deir ré i r dóic léi i r ría a b'ir-re uata?
- 2°. Deirim leat gur é seo an cuma aubairt ré ba dóic leir ab' fearr a taitneadh leir an uile duine n-ar bain an rgeal leir.
- 3°. San amhar tá fonn 7 flogh orainn go léir cun na saoluinne o'foglaim ar an gcuma a cheirimis i r fearr 7 i r túirge do b'airt eolur uircti dúinn.
- 4°. Cía hé i r dóic leat a ubairt ré do mearaor ab' fearr a deir a deir an gníomh?

- 5°. Cad é an fuad a d'bhairt ré ba mair leat a d'éanraínn tuit ?
- 6°. Cía'cu de'n bheirt adubhradair ba mair leo a r'gaoilfeadh ré cúca ?
- 7°. Sió é an leabair ír mó do gheall ré d'ár n-atair ad' feadhfaid ré a t'bhairt dúinn.
- 8°. Sió iad na neite ír mó d'airigeamair a d'einir iní an áit rin.
- 9°. Sió é an té n-ár d'óic liom ír mó do mair ré d'ó.¹
- 10°. Cía hé adair na daoine ír d'óic leir ír mé ?
- 11°. D'fíadruis ré díom cía'cu de'n triúr ro ba d'óic liom adairfaid ré ba cómhara do'n duine do tárla i mearf na mbiteamnaí.

1. Cf. na Ceitire Soirgél, p. 162, and for inversion of direct and oblique relatives, "Studies" I, 130.

Exercise LI.

(Comparative and Superlative Adjectives.—Double Relative.)

- 1°. Dubhairt ré liom go dtiocfaid ré pé uair ad' fearr a tiocfaid irtead le'm' caotamlaíocht féin.
- 2°. Ír cuise a t'gadh na ceardaithe tob' fearr, mar ír é ír fearr a d'cuiseadh 7 a díoladh iad.
- 3°. Cá bfuil an té ír gáire a d'iteann triúr ná an té ata ad' iarraid rmaíocht a cup air féin ?
- 4°. Ní raib don níos d'ár t'g ré leir ba mó sup deineadh¹ iongna de ná éide airinn a bí d'anta de r'ndóir, 7 sup d'óic le duine sup ór ar fad í, bí rí cómh g'anta ran.
- 5°. Má tá níos ír mó ná a céile a cuireann iongna orim ra g'no ro na g'aoilne, ír é níos é ná an ciall ear bair a tairbeadhair fupmóir na ndaoine a bíonn i mbun na h-oibre.

- 6°. Tá in-eapnam fóir air an níos ir mó n-a bfuil gáð aise leir.
- 7°. An té ir doimne a téirdeann ra beata rriopadálta ir mnic supb é a zeirdeann na ciora ir truime, mar, tré méir a gáda do Dia ir air ir cruada beir veigilte ó Dia.
- 8°. Níl don níos ir mó a tugann páram aise do'n duine ná a tuirgint go bfuil pé ar don toil le Dia na glóire.
- 9°. Ir cóir supb é an Gaedhal ir fearr a tuigfead an Gaoluinn.²
- 10°. Má'r é ruo beata teangán i labhairt,³ an té ná fuil don eolur aise ar focharaidéat na Gaoluinne, ní cóir do i labhairt, coróce, mar ir é ir meara labhann i ná cá.

1. "Studies" I. Exception H., p. 92. 2. The English is ambiguous. Another meaning would be:—"Ir cóir supb í a teangán féin ir fearr a tuigfead an Gaedhal." Or—"Ir cóir sup ar a teangán féin ir fearr a bead eolur as an nGaedhal." 3. See Type VI. Identification, "Studies" I, 34-35.

Exercise LII.

(Interrogative and Relative.)

- 1°. Tá 'fíor asat go dian-mair cia ar a fion sup éillear mo éirir ir mo éirir.
- 2°. Nac orda a bead an iongna da mbead 'fíor acu cia leir go raib an truil aise.
- 3°. Tá as dul díom a déanam amac cat na taob go noubair in don éirir, ná cia do go bfuilir gá taigair.
- 4°. Cia hé an fear ro in-don éirir go¹ ramtuigtear aise beir as oiread ran daoine air?

- 5°. Níor innir sí dom in don cora cia air go bfuil aithe
cóm maic rin aici ra caithir.
- 6°. Ba cuma leir, an faid a geibead ré an deoc, cia uaid
go mbíod an cora aige 'á tógaint.
- 7°. Nuair a cuala an focal ran níor féadar san iongha
d'éanam de cia air go raib an cion go léir aici.
- 8°. Dubairt ré liom, san fiacal do cup ann, go raib teirte
air a tuirgint cad cuise sup tuagar oiread ran
airgid do poim ré.
- 9°. Dá féadar fairde a deir sí níor féad sí teacht ruar le
n-don níó áiríte do tabairt eolur cruinn dí ar
cia 'n-a coinnib go raib an t-uirge ré talam 'á
d'éanam.
- 10°. Dá mbeinn-re ad' cár o'adomódainn láirthead cia ar
a fon sup deinear a leicéir de gniomh ghráda.

1. Virtual genitive relative, "Studies" I, 102 and Example 1°,
p. 128; Example 9°, p. 131.

Exercise LIII.

(Verbal Noun.)

- 1°. Is ura do camal gabáil tré éró gnáthair na do'n
duine faidbir dul irthead i ríthead na bflaitear.
- 2°. Ba dódair airir cailleadaint ar a mairthead.
- 3°. Dubairt ré, dá ndeimíoir an troir go calma, ná
leogfaidí fear innirte rgeil a baile díob.
- 4°. I n-áiríod gac carad 7 áiríú dá dtéirthead ar an gceol
téirthead a coiríom o'áiríú ar gluaireacht na ndoime.
- 5°. Is amlaíod a tánaas annro cun a iarríod ar 'Oia mé
tógaint ar an ríogal ro nó mé o'fuarthailt ar an
gcuasótan ro 'n-a bfuilim.
- 6°. Má tá cluara cun airdéatant¹ ag doinne, airdéad ré.

- 7°. Do h-órtuigeaibh san doinne de'n mhúinntir n-ar tuasath
a scuio aithis doibh a d'imteacht ar an tciis, go
tí go mbeaibh an éianós deirionach díolta 7 an
feap² deirionach fáirta.
- 8°. Ní féadaim a tuirgint cao é an bpiis atá leir.
- 9°. Do togar-ra ó toirac iad, san iad do déanamh don
puca cun an toga ran do tuilleamh.
- 10°. Ba maic liom uil a baile ar feab³ bliathain nó dó,⁴
nuair a beir deire leir an scoisath.
1. "Studies" I, 144, Exceptions. 2. Or the more highly-
coloured word—an t-éilteoir. 3. Or go ceann, "Studies" I,
170-171. 4. Noun-phrase, "Studies" I, 159.

Exercise LIV.

(Verbal Noun.)

- 1°. B'feair liom go mór fanmáint annro iscáir na h-oiúce
ná gluaiseacht fé déin an baile fé'n sclasair ro
- 2°. Má deir liom imteacht, déanfaid puo oir lárreacht,
'ár nóin.
- 3°. Níor maic liom a leicéir do tuirim amac uil am' tuis-
re.
- 4°. Máir puo náir maic leat¹ mé imteacht abair leo' giolla
na capail do rúir, 7 iad do cúir ra rtábla aithir.
- 5°. Féadfaid gluaiseacht liom go moe ar mairin, má bíonn
deire leir an sclasair.
- 6°. Nuair a fpoirfead an baile plán—má fpoirim in-don
cor—cuirfid mé de gearaib oim féin san teacht
annro go deo aithir.
- 7°. Ir féirir tu beir ar aigne cuirfaid tábairt dom uair
éigin eile, ac deirim leat i láir na h-uair reo,
ná glacfaid uair é

- 8°. Ruð eile ðe, nuair a beir cruinniú cáirde ra baile
 ašamra, ná bí-re aš brat ar cuiread o'fášáil uaim.
- 9°. 'Se a fáo ir a gearr go bfuil ré buailte irtead am'
 ašne, tu beir ró-uairnead ar fáo cun a leogaint
 duic déanam leo cáiruib ré mar ba máit leat
 a déanfaidir duic.
- 10°. Ní déarfao ad an t-aon focal amáin eile,—má'r
 ceataíge duic mé an uair reo, go bfuil focair am'
 ašne ašam, suib é an uair deirionad ašam é.
1. "Suir máit leat san me imtead" would imply a *positive*
 attitude of mind.

Exercise LV.

(Subject and Object Expressed.)

- 1°. Ní beirir féin ná a mná fáirta don duine eile do focuá
 an ršéil eatorra ad tura.
- 2°. An ruo a o'iarrair ir é caitear a déanam; mire do
 baint do cinn oíot-ra anocht, 7 tura do baint mo
 cinn oíom-ra ir o' oíde imbáirnead,—má féatara é.
- 3°. Dá mba ná bead don fonn ar t'atara báir o'fášáil an
 uair ba máit leo é fášáil báir, ir é do mear go
 otabrao Šormflait congnam do cun báir o'fášáil
- 4°. Ir iongna liom é do tošad na n-arm ran.
- 5°. Tuigim go bfuil cómairle ar ašne aš cuir ašuib-re,
 7 suib i cómairle i rin, ná rište Mumán do tabairt
 oruim¹ láma leir an móir-fluaš ro, 7 rinn go leir
 do dul a baile de toil a céile.
- 6°. Ašur o'fneasair uactaraán na rinášóise, 7 fearš air
 toirš fopa do déanam an leisir lá na Sabbóide, 7
 oubairt ré leir na daoine . . .

- 7°. Ar ro a tugtar glóire dom' a'air, rib-re do tabairt mór-corað uaid, 7 rib a beir i n'bur n'oirciobuil a'gam-ra.
- 8°. Ní féidir dúinn dul 7 a leit'eo a d'iairaid air, tréir rinn sá geallamaint go t'adhraimir an t-airgead cuise, 7 nár tugamair.
- 9°. D'farruigeadar díob' cía' cu ba roga leo dul go Gleann an Sgáil cun na flioth do cáiteam, nó suaire do tabairt na flioth cúca cun a t'eaglais féin.
- 10°. Nárb' é an maraí do mire do tabairt oiread airgid uuit-re 7 a ceannócaí oiread leat'air 7 a coiméadóir a' obair tu go ceann trí mbliain n'ead, 7 tura do teacht liom nuair a bea' an méirín ainneir caite ?
1. D'ruim not inflected, because it is part of a noun-phrase.

Exercise LVI.

(Verbal Noun in Passive Sense.)

- 1°. Má'r tu Mac Dé óiruis arán a d'eanam de rna clocaib rin.
- 2°. Is fearra uuit ball deo' ballaib do cáilleamaint ná do colann go léir a cup go h-irreann.
- 3°. Seánair 7 ná deirid bur b'fioraonaict-ra ór cómar daoine iotreo go b'feicí rib, nó ní beir tuarairtal le fagáil a'air i lá'air bur n-a'ar a'á inr na f'laitearaid.
- 4°. Bailiú' an cozal ar t'uir, 7 ceangalaí' é 'na p'annaid le d'ga, ac deirid an éirithneact do bailiú irteac am' r'gioból.
- 5°. Mar geall ar an gcuid'eactain a bi láit'eac, d'óiruis ré é tabairt di.

- 6°. Annran do tórnuiḡ fóra ar a tairbeáint dá deircioibuil nárb' fúláir é féin a dúl go Ierúsaleḡ, 7 móran o'fulangḡ ó rna rinnrearaib, 7 ó rna Sḡríðneoirib 7 ó uacḡaránaib na rásart, 7 é cur cun báir, 7 a aireirḡe an trímáð lá.
- 7°. Ir fearra dúit dúl irteac ra beata ar leat-láim nó ar leat-coir, ná dá láim nó dá coir a beic asat, 7 tu cur i tceine fíoruirde.
- 8°. O'óruis an tígearna é féin 7 a bean 7 a clann 7 a maib aise do díol amac, 7 díolriac a déanam.
- 9°. O'óruis ré ruo le n-ite tabairt oí.
- 10°. O'fearra do dá scurtí bró mullinn ar a muinéal 7 é áiteam ra bfairḡe.
- 11°. Nuair a fuair ré amac ón tdaoireac céad go maib fóra tréir báir, o'óruis ré an corp do tabairt o' lórep.
- 12°. Dá mbeað 'fíor as fear tíḡe catoin a tiocfað an bíteamnac, déanfað ré fairḡe san amhar, 7 ní leasfað ré a tíḡ do bpireað.

Exercise LVII.

(Partitive ve.)

- 1°. Ir déine a beir don uair a' cluis amáin de'n pian úo annrúo, ná mar a beað céad bliadḡan annro de'n aicḡe ir cruada.
- 2°. Ná rtað de go tci go bfuḡir mír beas éisín nó bḡaon beas éisín de focar na nḡrárt.
- 3°. Bí an dá fúil aise 'á cur tríom i tceao go tcláinis iarraacḡ o'ahfa oim ná féaḡfainn a o'innrinc.

- 4°. Deir daoine naó beas de feó an ríat atá ar triúca céad Cúailgne.
- 5°. 'Do connaic pé lán an tíge de daoine beasa ouba 'na tímceall.
- 6°. Tuigeanann ár sciall daonna cao é an deirfiúgead atá iomr olc 7 maiú, ac níl pé d'acfuinn inni beairt a déanam do péir a tuirgeana.
- 7°. Cao é mar duine mire so mbeas pé de d'ánaat ionnam labairt leat-ra?
- 8°. Tá oiréas ran de neam-tuirgint ann náir táinig pé rór cun labairt leat-ra—ná liomra—iotaob an pórtá.
- 9°. Sul a raiú d'uaín aige an leitir do ríobad, táinig a cara.
- 10°. B'é an t-aon duine amáin é, n-a raiú pé de mairneac aige tead pé n-a noéin, 7 labairt leo.

Exercise LVIII.

(Partitive de.)

- 1°. Ná cuirimír ran de marla ar ár nglóire so teitrimír ón scríoir.
- 2°. Ná bíod d'aimm asat coirde ac ro, so noéanra mire do fáram.
- 3°. Níl de maiú ann fearda ac so scaitri amac é, 7 so ngeobtaí de coraib daoine ann.
- 4°. Ní tabairt de cómarra d'óib ac cómarra lónair an fáir.¹
- 5°. Sác uair d'ár cuadar² imear da daoine ba méara de duine mé as tead uata dom.

- 6°. Ní h-ar arán amáin a máireann an tuine, ac ar an uile focail t'á ttagann ó béal Dé.
- 7°. An uile focail díomáoin t'á labraio daoine, tabraio ríad cúnnar ann lá an bheiteamhntair.
- 8°. An uair rin ir ead meathraio³ neamh-ruim i raiobhear níor cruime ná a raib de rtor riamh as luét raoth-altaéta.
- 9°. Asur cuaid fora irteac i tteampul Dé 7 comáin ré amac ar sac a raib de daoine ann as díol 7 as ceannac.
- 10°. Ir cruinne de flige cun Dé duit aithe do cup so h-úmal ort féin ná beit as bheicniú so doiminn ar ealaðantaib.

1. See "Apposition," "Studies" I, 239-240. 2. Or—óár
 óeasgar (t'á nveacaió mé). 3. Relative particle understood,
 "Studies" I, 91, Exception G.

Exercise LIX.

(Partitive de.)

- 1°. Náir mó so móir ná ran de truaas iad do pórad, 7 an rgeal mar a bi ré?
- 2°. Ir mó de gníom cup i scoinnib thoc-mian 7 dobdilci ná móran alluir do cup díot as véanam oibre.
- 3°. Da mó de'n ceart a beaó asat dá nveintea tu féin do daoraó 7 do hpaéair a fdaoraó.
- 4°. Naó mó de donar é rin, ná dá scailltea an domán so léir?
- 5°. Meapaim sup cruinne 7 sup binne de teangain an fadluinn ná an beapla.
- 6°. Nil de flige cun Dé ann, ac beit as suibe so dútráctac 7 as fulang so foirneac.

- 7°. 1r meara de duine an t-úrsgalóir ná fear innerte na mbréas.
- 8°. 1r amlaib mar a bí an rḡéal aḡam, ní faib de feirt aḡam ar dól amaḡ ar an uaim, ac mé tuitim ircead ra bfeirre.
- 9°. Ba mó o'iongna liom an méir rin rḡeil ná ar cuala fiam de neitib iongantaca.
- 10°. Tá buairte, le h-olcar, aḡ an méir rin rḡeil, ar ar airigead fiam de o'roc-rḡeala (or simply—ar ar airigead fiam ceana).

Exercise LX.

(Bracketed Construction.)

- 1°. 1 ḡcionn tamail bíḡ do rtaḡ ré de tcaḡt.
- 2°. Do baibḡ ré uaiti fíor bunaḡar an rḡeil, ó túir ḡo veire.
- 3°. 1r éacac an obair a fáḡ ná féaḡarḡ duine imteacḡ ón mbailé ar feaḡ beaḡán aimpire ḡan tu dól aḡ cur breoiteacac ort féin.
- 4°. Ac níor tḡḡ íora é féin ar ionntaobḡ dóbḡ, coirḡ eolur¹ a beir aḡe ar an uile duine.
- 5°. Bí an rḡiaḡ ran aḡ baint coḡlaḡ na hoibce o'aoḡ fíonn.
- 6°. Dubairt ré le ḡac bean oibḡ fearám larmuib de'n fuinneois n-a faib a fear féin lairḡis de.
- 7°. Nil don bheir in don cor aḡam ar é deanaím cóm luac 1r 1r dóbḡ leaḡra 1r² féirir é deanaím.
- 8°. O'airigear daoine ḡá fáḡ ḡo bfuil ruar le dá céao púnt aḡ bean an tḡe órda air.

- 9°. Dúbdairt an dochtúir leir an oiread o'ite 7 o'féadfaid
ré, 7 tug ré de cead do dul i raimpe cóm meap ir
ba mait leir.
- 10°. 1r amlaib 1r doic leir, toirg an raiobhear go léir a
beir aise, go bféadfaid ré a roga ruo a déanamh.
1. Not aithe, because there's question of knowledge of the heart
and the interior. 2. Double Relative Construction. Particle
understood.

Exercise LXI.

(The Unbracketed Construction.)

- 1°. Le linn na bfocaí ran do ráib do do táinig eiré cor
7 lám air.
- 2°. Ní móir dom gan beir ag brait ar ceann de rna h-ublaib
beagá ran cun an tarra do baint díom.
- 3°. O'innir a mádar do cao dubairt Séadna le linn an
airgí do tabairt dí do.
- 4°. Ré deire beir ar an ngnó ro, tá deire le cainnt Saob
rotaob don éilim a beir aici ar Séadna.
- 5°. Ní duine do ruig an brait uait, ac d'uireos a ruig spreim
ar an mbrait le linn na con doo' tarraac 'na diaib.
- 6°. 1r doic liom supb é roo an cuma 1r fearr cun na
hoibne rin a déanamh.
- 7°. Do dein ré an uile fadgar iarraict' ar an nduine rin
do d'adrad cun báir.
- 8°. 1r mait léi 'fior a beir aici cao é an líon a táinig gad
pi-féinne.
- 9°. Do ruig an fuaict spreim orim, iarraictín, 7 bí eagla orim
poim an éagruar.
- 10°. Bíodar tréir an námad do díbirr amac ar an doir
7 iao féin 7 a luic leanamna do focrú ar an bfeapann
a bí fadga 'na ndiaib acu ran.

Exercise XLIII.

(Prepositional Phrases.)

- 1°. 1r mór an ciall san beit ró-obann i ngníom, ná ró-
deannóána as fearaí ar mbeirteamantaí féin.
- 2°. An té go mbíonn an aigne glan aise veineann ré
oíceall ar san aon éirídeamaint a loirís dó féin
de bárr na n-oibreacha a veineann ré.
- 3°. O'órúis Tíur Manliur Torquatur a mac féin do
cúir cun báir toirís súr cómpaíc ré leir an namáir
i scoinnib mar a bí órúisíte dó.
- 4°. Do rghíobair go corcail as triall ar mo cárair, gá
iarrair ar cuairt a tabairt orim láir na máireac
tréir an donaig.
- 5°. Na rgealta atá ra leabair ro ní ró-máir a tairtíu
rair liom i naon cor.
- 6°. Deallruigeann an rgeal ná cuireann muinntir na
sceanntar ro puinn ruime ra nsaoluinn.
- 7°. Do geallar go rghíobairinn cun Oíarmuad—imb'laí'
Ciaí a cómnuiigeann ré—i cúnntar a tabairt dó
ar na neitib sgreannmáir úo do bí ra leitir úo óm
cáir atá i mBéal Feiríoe.
- 8°. Ní beas de feo ac an cuma n-ar goill an éaint a bí
ra leitir orim
- 9°. Dá mbeinn-re igráir an Rí níl aon amáir ná go scuipinn
cun riúbaíl iad láiríeac (bonn bail).
- 10°. An cúnntar úo ar an nóunmáirúo a bí ar na páiríer,
ní hamáir a cuiríeac ré amúo tu ; ac 'na oíair
ran, dá léigíeac é ir amáir a oíairfá náir oúnmáirúo
inaon cor é.

Exercise LXIV.**(Prepositions.)**

- 1°. Sió é an pólar ip mó tóá bfuil aš an ſCríofearde an
fáir a beiré ré ar deigilt uaitpe ra éolainn reo
an báir.
 - 2°. Tá daoine¹ 7 corantap iad ar éatannaib móra, 7 buair-
tear oíeá ſo minic in ašair an lae i ſeatannaib
ruapaáa.
 - 3°. Ip móir an ionſna a ráó ſo bfeátofaó don tuine átar
iomlán a beiré air éoiréce ar an raogal ro, 7 a fíor
aige ſup ar oibipit atá ré.
 - 4°. Ip ceapt mianta do éroirde do bpeitniú 7 do éimeáto
ar éeannraiz.
 - 5°. Ba éoiré tuir catú a beiré oir mar ſeall ar éu beiré,
róir, éóm beaš bpeitniú rar a nveineann tu éainnt.
éóm beaš ſpeim ar do éainnt nuair ba éoiré tuir
éirteaé, éóm móir ar eašar io' héaraib.
 - 6°. Ip móir an truaš a upaé tuine éup ar pánaideáé
aighe, nuair a éromann ré ar úrnuigéte a ráó.
 - 7°. Nuair a éainis an tráétnóna 7 éuair ſpian ré, éuſaúar
aš tríall air ſaé doinne a bí ar a fláinte 7 ſaé
doinne ſo raib veamán ann.
 - 8°. Nuair a bíonn tuine aš maétnam 7 aš bpeitniú air
féin bíonn topaó ar a fáoár iſeómnuirde.
 - 9°. Deintear an ſníóm ſo maíé nuair ip mó aš an té a
veineann é tairéte an pobuil ná a éoil féin.
 - 10°. Ní hé ſpáó do Óia a bíonn i ngníóm, má bíonn rúil
le tuapartal 7 rúil le tairéte do'n tuine féin ann.
- i. Introductory tá' "Studies" I., 210-211.

Exercise LXV.**(Prepositions.)**

- 1°. Ní fásann ran ná sup éarpt doibh beic ana-uinal 7 ana-airpeac oirta féin.
- 2°. Ná bí ró-tugta doo' toil féin, ac do céadfaða go léir do coimeád¹ fé rmaact.
- 3°. Cao é mar ná fuil ra duine ar fao ac earba nirt 7 tugtaact do'n peacac!
- 4°. An té go mbíonn tugtaact do géilleac o'uaactarain aige ní mirt do rúil a beic aige le háir naomta o'pááit.
- 5°. Ní géillio daoine fíoraonta do zac rgeal, mar tuigio ríac laige an duine, a tugtaact cun an uile 7 cun oioáála déanam le cannt.
- 6°. Fogluim beic níor tugta cun toile duine eile déanam, ná cun do toile féin a déanam.
- 7°. Inr zac níó féac cao é an veire a beic air, 7 cionnur a fearóair 1 láair an breicim. Breicem ró-éarpt ir eac é nac féirir don níó do ceilt air.
- 8°. Ní féirir o'aoinne ruo a déanam ar oá máigirir.
- 9°. Ir túirge truaá as an brear foirneac do duine ná feará aige cun duine.
- 10°. An duine a o' féacann lairrig, 7 go bfuil a éiríre féin folam ó zac oúil ainmeapara, ir féirir do'n duine rin iompáil go fonnmar cun Dé.

Exercise LXVI.**(Prepositions.)**

- 1°. An té a bhíonn greamuighe go daingean ar ōia ní bhíonn don trlige 'n-a cpoide do mór-ir-riú.
- 2°. Ní cōir loct fásáil ar léigean ná ar don eolur réid atá cairbteac ann féin 7 óronuighe ó ōia.
- 3°. Bíod do fearaí go dílis 7 gan élaonad i nōia, 7 geobaid tu é.
- 4°. Táim lán-ollam ar an uile níd o'fásaint aasat-ra. Iy gairid le dul an méid airgid aasam.
- 5°. Daoir iy ead toil a tabairt do dhúir.
- 6°. Daoir iy ead féadaint cun na beata ro ar fad 7 gan cuimneam in don cōr ar an mbeata atá rómainn.
- 7°. Dheitiug ar cionnúr a coimeadair do cpoide ó gíad do rna neitib a éitear.
- 8°. Fás as daoine baota na neite baota, ac féad féin cun na neite a o' óruig ōia duit.
- 9°. Dim tuirpeac ó heit as ríor-léigead a lán neite, 7 as ríor-éirteact le n-a lán neite.
- 10°. Na h-aitreaca naomta do éit a mbeata ra bparac fad ó, do tugairt o'rim láma le rairbhreap, le teitolaib, le h-onóraig, le cáiruib, le gaoltaib.

Exercise LXVII.**(Prepositions.)**

- 1°. Má téideann an palann i leamap cionnúr a déanpar palann airir de?

- 2°. Má d'eineann an máisirtir rígnear de t'eac't tabairt
an reirbír'eac' faillige 'na g'nó.
- 3°. Do éuaib' ré ruar éúca ar bór'o na luinge, 7 do r'ead
an g'ao't, 7 do méaduig' ar a n-uac'bár 'n-a n-aighe.
- 4°. Do éuaib' d'á gcuib' fiona, 7 duibairt má'cair' f'ora
leir-níl don f'ion acu.
- 5°. Bío r'ead as baint ó ruo, nó as cur leir, do réir mar
a taitneann ré leo féin, nó ná taitneann, 7 ní
cuimnigib' r'ead air, cionnur a taitneann ré leir
an b'f'irinne Sioruib'.
- 6°. Táir' r'ead cóim lán ran de g'rád uac'bárac' do 'Dia, 7
cóim tuillte rin d'á'car, ná fuil earnam' ar a nglóire.
- 7°. Labrann 'Dia linn i móran' r'ligte san réac'aint do
duine réac'ar a céile.
- 8°. Dá mb'áil linn beit beagáinín dian orainn féin i uorac'
na h-oib're do tiorc'ad' g'ac' don ruo raoráideac' go
leor' éúgáinn 'na d'iaib' rin, 7 bea'd á'car orainn.
- 9°. Dá ucuig'teá d'e' aighe cao é an ruaimnear a cuirf'á
in-áirite duit féin le'd' deag-iomcur. ní méaraim
ná go mba móide do d'úil dul ar a'g'aid' ra b'f'ioraon-
t'ac't é.
- 10°. Da ceart do'n duine beit cóim g'reamuis'te rin ar 'Dia
nac' g'ad' d'ó puinn r'óláir a d' iarr'aid' ar d'aoine.

Exercise LXVIII.

(Prepositions.)

- 1°. Dá f'air a d'eintear faillige de cur n-a cóinnib' ir ead
ir mí-mír'neamla a beib' an duine, in-a'g'aid' an lae,
7 ir ead ir t'reire a beib' an nam'aid' 'na cóinnib'.
- 2°. Iompuis do f'úile oir féin, 7 ná bac do g'nó do cóimurran
do b'reitniú.

- 3°. Má tóilígeann tu é feircint ní dúlctócao-ra o'é cur cúgat.
- 4°. Ní raḡaio ḡráo Ćríort dúinn i luigeao coiróce, 7 an móir-ráram a tug Sé do'n Aḡair Síoruidoe tar ár ḡceann, ní féidir íoiú a déanam ár.
- 5°. Má bíonn tu in éagmuir an ḡrára ran 7 ḡo moḡuigeann tu éu féin cur, tirm, lean ar t'úrnuigḡe, bí aḡ éigeam 7 aḡ bualaó, 7 ná rtao ḡo oḡi ḡo bḡaigir mír beaḡ éigín nó bḡaon beaḡ éigín oe foḡar na nḡrára.
- 6°. Níl doinne oirpamnac do'n trólar a taḡann ó Ųia ac an té a deineann taiteḡe maít oe'n aiteḡe naomta.
- 7°. Cao o'imḡiḡ ort ir a ráo náir éirigir ar an obair mī-taitneamac¹ úo?
- 8°. Dein-re an méio rin dom; 7 ra ḡnó eile úo déanrao-ra pur ort-ra, 7 raḡara a déanam díot.
- 9°. Ní raib oe caoi ná o'uaín aḡam ar leitir a rcpriobao cúgat níba luaithe.
- 10°. Ir éacraḡ mar a cuaoair i oḡanaibeaḡt ó connac ceana tu.

1. "Studies" I, 239.

Exercise LXIX.

(Change of Construction.)

- 1°. Cao é an taipḡe duit beir abalta ar labairt ḡo léigeannta ar an oḡríonóio, má'r duine ḡan umluigeaḡt tu 7 ḡo ḡcuirpenn tu fearḡ ar an oḡríonóio?
- 2°. Cao é an deirpao a bearpao rínn in-aon cor 7 a ráo ḡo bḡuilmio cóm failligḡeac cóm luac ra lá?

- 3°. Ba ró-maite an bail oirainn dá gcuirte i rtead i rcoil na nóbiread airíir rinn, 7 béara maite do múinead dúinn.
- 4°. Máir maite é do flioge cun Dé, 7 sup cuma leat cad a déanfaid don ruo ac bheiteamantar Dé, ir uraíoe a d'fúilingeochar go mbuadfi ort.
- 5°. Ní coimeárfad don cuimne ar a peacaib a tuille, ac iad go léir a maiteam do.
- 6°. Ir ceart dúinn beir páirta leir an mbeagán cóim maite 7 dá mba móran é, 7 páirta leir an ngarb cóim maite 7 dá mba mín é.
- 7°. Má bíonn tabairtar astat 'a tabairt uait or cóimair na h-altórad 7 go gcuimneochair go bfuil ruo éigin do' coinnib astat' b'rádair, fás anhran do tabairtar or cóimair na h-altórad, 7 iméis ar dcúir 7 dein riótcáin leo' b'rádair.
- 8°. Cía hé an duine astat-pe go n-iairrfaid a mac arán air, 7 sup cloc a tabairfuid pé do?
- 9°. Seacnaid na fáide fallra a tagann cúgaib i sclúio na gcaorad, 7 sup faolcain éraorad lairtis iad.
- 10°. Níl astatn ac cúis bulóga 7 dá iarf munab amlaid a raqmír 7 biaó ceannad do'n trluas móir ro go léir.
- 11°. Pé mar a cuir an t-ádar ad beo mire uaid, 7 go bfuilim-pe beo ón ádar, mar an gceadna an té a d'iteann mire beid pé beo dem' bárr-ra.
- 12°. Óir ir é rin a bi cun é díol, 7 sup duine de'n dáreag é.
- 13°. Níl aítne astat oim-ra, 7 ní luza ná mar ad aítne astat ar m'ádar.
- 14°. Má iméisim 7 áit do cur in-eatar daoib táim ag teadct airíir, 7 glacfaó cúgam féin rib, iotreo, an áit 'n-a mbead-ra, go mbead rib-pe ann, leir.

Exercise LXX.

(Introductory τΔ.)

- I°. Τά ὅδοινη ἀνν γ ιρ μό acu eolur do cnuinníú ná beata
mait¹ do cáiteam.
- 2°. Τά ὅδοινη γ ι ὅτοραδ α nveas-beatao ιρ eao tadasio²
na catanna ιρ tpuime opeta.
- 3°. Τά α λán ὅδοινη γ ιρ é α ὅτοιλ féin α βíonn uata inr na
neitib α ὀeimio piao, γ ní βíonn 'fior acu supb é.
- 4°. Τά α λán γ ba mait leo beic ábalta ar olút-mactnam
α ὀéanam, ac ní ponu leo iao féin ὀ'oihpiú inr na
neitib α báineann leir.
- 5°. Τά ὅδοινη ἀνν γ βíonn sneann pa mbreir acu ar ὀuine
peadar uine eile, ac ιρ μό an ὀaonnaet ná an
ὀiaṑaet α βíonn pa sneann ran.
- 6°. Τά ὅδοινη ἀνν, γ nuair α ὀírigio piao ar iao féin
ὀ'ullmú cun sním éigin uapail, rin é uair ιρ móide
α ὀponn cun an iomaṑ snáṑ' ὀóib féin.
- 7°. Τά α λán ὅδοινη α βíonn ὀ'iarraio imteaet ór na
catannaib, γ ιρ amlaio a peoltar ipteaet níor ὀaingne
ionnta iao.
- 8°. Tugar pé nveara so paib cuio de rna buacailib, γ
so paib éirim aigne acu, γ polur breiteamantair
γ cuil-féic tar an gcóitciantaet,—cuio acu ι ὀpao
tar an gcóitciantaet.
- 9°. Τά ὅδοινη γ ní bío piao pápta so deo so breicio piao
an éaoi acu ar teaet ruar le³ cuio α gcómairan.
- 10°. Τά paṑar ὀδοινη ἀνν, γ bío piao igcómuide as brat
ar éaoi cun α maoin do cup ι méio.
- 11°. Τά ὅδοινη ἀνν, γ le neart uabair, do ὀéanraioir
tporṑao ón mbiao, so báp.

1. Or—veas-beata.

2. Relative particle understood,
"Studies" I, 91-92, Exception G.3. Or—ar sneim do breic ar
cuio . . .

Exercise LXXI.

(1st mimic sup . . .)

- 1°. 1st maic linn beic a^s cuimneam^h 7 a^s t^had^h ar na neitib
a taitneann go mór linn, ac 1st mimic sup baot an
gnó dúinn é rin, 7 sup folam.
- 2°. 1st mimic sup túirge linn an t-olc do éirdeamaint
iotaob duine eile, 7 do r^had na taob, ná an maic,
táimio éom la^s ran.
- 3°. 1st mimic a bíor i gcuideactain, 7 sup b'fearr liom ná
beinn, 7 a^s cainnt 7 sup b'fearr liom go n-éirctinn.
- 4°. 1st mimic sup mó an beannuigtheact do bí ionainn an
céad lá a' d'iompuigearmar ar Oia, ná mar a
geibmí ionainn féin, t^héir mórán bliadanta beic
caitte a^sainn i n^hairm éraibtheacta.
- 5°. 1st mimic sup é an fuo 1st díogbáil dúinn 1st fearr linn,
7 sup é an fuo ba tairbte dúinn a féanamio.
- 6°. 1st mimic sup i lár na h-oidce 1st díoc le duine a' d'féad-
rad ré a lán uibre a' déanam.
- 7°. 1st mimic, dá luigead a' d'earfí, sup ead 1st túirge a
leigirfí
- 8°. Deir daoine, dá liact iad sup ead 1st lútgáirge, ac
1st mimic, dá liact iad sup ead 1st lúga átar iad.
- 9°. 1st mimic, dá meirige a' bítear t^had^hnóna, sup ead
1st brónaige a' bítear ar maidin (lá 'r na máiread).
- 10°. 1st mimic, dá fáid a' bíonn duine i n-áit áirte, sup
ead 1st mó 1st mian leir ná r^had ré r^ham ann

Exercise LXXII.

(Accusative of Specification.)

- 1°. *Tuigeadh ar gur b' iad féin ab' fearr ceart é an traidhíir rin.*
- 2°. *Níorb' éirí¹ dom riamh lias éom mór ran eolur aghur² éom mór ran tuirgint.*
- 3°. *Táir na mná 7 an éilann éom mór buile éun teact 7 atáir na fir, 7 níor mó.*
- 4°. *Ní feara riamh am' fúilib cinn don beirt éom mór cion ar a céile, éom mór uraim d'a céile.*
- 5°. *Ir ar éigin atá don fear in éirinn éom gear inntleact leir.*
- 6°. *Ir ceart, dar liom, cuimne coiméad ar an nroct-beirt ran. bí ré éom neam-coitianta, 7 ran am gceadna, éom mór ran baogal.*
- 7°. *An raibair riamh as éirteact le bean³ éom beas ran rmaet ar a teangain?*
- 8°. *Na daoine ir mó tuirgint ir iad ir lúga a tuiteann.⁴*
- 9°. *Na daoine ir lúga ciall ir iad ir mó a deineann dearmad.*
- 10°. *Ní feara riamh don duine éom beas ran cumar ar a cuio aighio do coiméad san leagad.*

1. In the sense of "I never heard of." *Airne* is different.
2. *Aghur* (not *ná*), because it is the combination of knowledge and intelligence that is denied to any other doctor; "*ná*" would be disjunctive.
3. Or "*mnáoi*."
4. Or—"a deineann an tuactal."

Exercise LXXIII.

(Accusative of Space and Time.)

- 1°. *Bíodar annrúo ór mo cómaid amad—capall, 7 gadair, 7 fir 7 siolláí—7 iad go léir as gluaireact na bóiteir roir ó tuair.*

- 2°. Do ghluaip an báir an cuan amach oiread 7 mé as teacht ar an oirthéig.
- 3°. Ghluaireadair an bótar riap ó dhear fé déin Cinn Cora.
- 4°. Bí fé as fairde cóim gear ran ná féadfaid oiread ir an pheadán teacht arto an bótar anuas a san fíor dó
- 5°. Nuair a bí fé as gabáil an doirar amach dubhairt ríre, "go deimhin féin" ar ríre, "ir deacair daoine fáram."
- 6°. An í rin do mátar a cím as gabáil aníor an páirc?
- 7°. D'fannar ann lá 7 oirthé, 7 ba leor liom ran.
- 8°. Bior feachtmain iomlán ann rui ar cuimhígear in don cor ar ríriobad cúgac-ra.
- 9°. Samhúgear sup airígear slór leinb as ghluairead an rímné amach.
- 10°. Do buail an tuine boct umam. Annpán do tiomáinear liom bótar an lartair.¹

1. "an bótar riap" would mean "along the road in a westerly direction."

Exercise LXXIV.

(Subjunctive Mood.)

- 1°. Téigimí irtead inr na rráirib 7 inr na bailtib beagá atá 'n-ár gcóimhar go ndeinead craoibhsgaoilead ionnta, óir ir cuise rin a tánas.
- 2°. Ní féidir do tuine dul irtead i oirthé fíri láirir 7 a cuio d'fuaodac, muna ndeinib fé an fear láirir do ceangal ar othúir.
- 3°. Pé áit n-a raigaid ríib irtead i oirthé, fanaid ann. go bhfaigaid ríib an áit rin.

- 4°. Deirim leat ná tiocfaid amac ar ran, go n'oiolaí an éianós deirionac.
- 5°. Muna n'oeiníod rib-re aicpige tiocfaid ioe de'n trasaar céadna oiaib go léir.
- 6°. Sgaoil leir an bliadain reo, go n'oeinead ríomair 'na t'imceall 7 go sguiread learfú leir.
- 7°. Cuir cúgam laraíur go sguiríod ré bairra a méire in-uirge 7 go bfuairíod ré mo ceangla.
- 8°. Cá bfuil an reomra bíod go n-itead an áirí 1 bfocair mo deirciobal?
- 9°. Dá sgreithead rib Maoir b'féitir go sgreithead rib Mire, leir.
- 10°. Muna n-icíod rib feoil Míic an Duine, 7 muna n-ólaíod rib a cúro folá, ní beir beata aiaib ionnab.
- 11°. Muna nígead tu ní beir páirt aiait liom.
- 12°. Fé mar nac féitir do'n gáirí toíad tábairt uaití féin muna bfaníod rí ar an b'fineamain, rin mar nac féitir daíod-re muna bfaníod rib ionnam-ra.
- 13°. Muna n-iméigead-ra ní tíoíad an Sóláíadé cúgaib.
- 14°. Muna bfeicead 'na deapnadaib rian na t'airíngí 7 muna sguiread mo méar irtead 1 n-ionad na t'airíngí, 7 muna sguiread mo lám irtead 'na daíod, ní creithead é.
- 15°. Cía hé rin, a t'igearna, go sgreithead ann?

Exercise LXXV.

(Active, Passive, Autonomous and $\tau\acute{\alpha}$ Constructions.)

- 1°. Buailhead an t-aodáire 7 r'gaírfar caoire an tréada.
- 2°. Do r'pacaíod 'na dá cúro ó bárr go bun b'at an ceampuil.
- 3°. Tá ro go léir déanta éun go s'cómliónfí r'pírtíurí na b'áíod.

- 4°. Do cuir ré 'na tuama féin é, a bí gearrta aige i gearraí.
- 5°. Agus táinig fóra, 7 do labhair ré leo, 7 duhaidt; do tugad doim-íra 7ac cómaect ar neam 7 ar talaí.
- 6°. Níor cputuigeat an duine ar ron na rabbóire, ac ír amlaí do ceapad an trabbóir ar ron an duine.
- 7°. Ní cuireann doinne fíon nua i sean-áirí leatair; nó má cuireann bairí an fíon nua na sean-áirí, 7 doirtear an fíon 7 caillíar na h-áirí.
- 8°. Maítear don éine daonna 7ac peacat 7 dia-marla d'á ndéanfaí ríad.
- 9°. Níl ruo i bpolac ná tabíre ar cun poluir, 7 níor deineat rún de ac i tpeo 50 noctí é.
- 10°. An tómar n-a tómaíre rí, rin é an tómar n-a tómaíre cúí 7 cuiríar tuille leir.
- 11°. An té a éireíre 7 a bairtear, raíre é; an té, am, ná éireíre daíre é.
- 12°. Nuair a táinig an t-octmáí lá do tanaíar cun tīmdeall-gearraí do dēanam ar an leab, 7 bítear cun Sacaríar a tabairt mar ainm air, ainm a aiar.
- 13°. Lioíre 7ac gleann 7 írleíre 7ac ríab 7 7ac cnoc, 7 beir 7ac cam 'na díreac, 7 7ac garb 'na ríge rí.
- 14°. 7ac doinne a d'áiríre é féin írleíre é, 7 an té a d'íreíre é féin áiríre é.
- 15°. Tabíre ruar do rna geintí é, 7 tarcuirneíre é, 7 rííreíre é, 7 caítear ríí air.
- 16°. Sé bliadna ír daíre a bítear as cup an teampuil reo ruar 7 cuiríre ruar é i n-aon trí lá amáin?

GONZAGA UNIVERSITY LIBRARY

CONZAGA UNIVERSITY LIBRARY

